

Torbjørn Skarðhamar

Notater

Kriminalitet gjennom ungdomstiden blant nordmenn og ikke-vestlige innvandrere
En analyse av fødselskullet 1977

Sammendrag

Notatet gir en beskrivelse av i hvilken grad ikke-vestlige innvandrere blir siktet for lovbrudd i perioden 1992-2001 sammenlignet med nordmenn. Problemstillingen er i hvilken grad ikke-vestlige innvandreres overrepresentasjon henger sammen med forskjeller i levekår. Det er tatt utgangspunkt i fødselskohorten 1977, og disse følges gjennom kriminalstatistikken og andre registre i en tiårsperiode. Sammenlignet med nordmenn er ikke-vestlige innvandrere overrepresentert blant siktede personer når det gjelder både forbrytelser og forseelser. De er også overrepresentert blant dem som har blitt siktet for svært mange forbrytelser.

Bosted, utdanningsnivå, sosial bakgrunn og økonomisk situasjon er forhold som henger sammen med registrert kriminalitet. Betydningen av å være ikke-vestlig innvandrerbakgrunn blir kraftig redusert når vi kontrollerer for disse kjennetegnene. Både kjønn, sosial bakgrunn (foreldres utdanning), egen utdanning og økonomiske problemer har større betydning enn innvandrerbakgrunn i seg selv. Likevel er ikke-vestlige innvandrere fremdeles noe overrepresentert blant registrerte gjerningsmenn i forhold til personer uten innvandrerbakgrunn når vi kontrollerer for slike kjennetegn.

Prosjektstøtte: Justisdepartementet

Innhold

1 Innledning	5
1.1 Utvalg.....	6
1.2 Et longitudinelt perspektiv.....	6
1.3 Begrepsdefinisjon: Innvandrerbefolkningen og ikke-vestlige innvandrere.....	7
1.4 Datagrunnlag.....	7
1.5 Er registrert kriminalitet representativ for den virkelige kriminaliteten?.....	8
2 Forekomst av lovbrudd blant nordmenn og i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen	10
2.1 Andel siktede som funksjon av alder.....	10
2.2 Forekomst av lovbrytere i kohorten.....	11
2.3 Omfang.....	12
3 Sosial ulikhet mellom nordmenn og ikke-vestlige innvandrere.....	13
3.1 Bosettingsted.....	13
3.2 Foreldres utdanningsnivå.....	14
3.3 Eget utdanningsnivå og fullført skolegang.....	15
3.4 Yrkestilknytning.....	15
3.5 Arbeidsløshet.....	17
3.6 Sosialhjelp.....	18
4 Siktelsesrate og sosiale kjennetegn.....	20
4.1 Summert lovbruddsaktivitet over hele observasjonsperioden.....	20
4.2 Longitudinell analyse.....	22
5 Diskusjon.....	29
Vedlegg A.....	34
De sist utgitte publikasjonene i serien Notater.....	35

1 Innledning

I den offentlige debatt har det vært mye diskusjoner om i hvilken grad innvandrere - og i særlig grad ikke-vestlig innvandrere - er "mer kriminelle" enn nordmenn. Dvs. om de er overrepresentert i kriminalstatistikken eller ikke. De empiriske arbeidene som finnes antyder at innvandrere og ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert når det gjelder registrert kriminalitet. Dette gjelder enten om det er snakk om siktede (Falck 1993, Hustad 2000, Stene 2000) eller straffede (Haslund 2004, Thorsen 2004). Vi har derimot lite empirisk kunnskap om i hvilken grad denne overrepresentasjonen kan forklares ut fra sosiale og demografiske forskjeller mellom ikke-vestlige innvandrere og resten av befolkningen, selv om flere har argumentert for at slike forskjeller er årsaken til den nevnte overrepresentasjonen (Larsen 2000, Lie 2001).

Ut fra vanlig kriminologisk teori vet vi at kriminalitet er nært forbundet med vanskelige sosiale forhold. Både levekårsproblemer og andre problemer har betydning for i hvilken grad enkeltpersoner begår lovbrudd (Christie 1982, Farrington 2003, Sampson og Laub 2004). Bindinger til samfunnet gjennom arbeidsliv og annen sosial deltakelse er også en sentral dimensjon (Gottfredson og Hirschi 1990, Øia 2005). Vi kan altså forvente at det er noe høyere kriminalitetsrater i de deler av befolkningen der slike velferdsproblemer forekommer hyppigst.

Slik sett er det ingen grunn til å tro at det å ha ikke-vestlig innvandrerbakgrunn i seg selv har noen betydning for ens tilbøyelighet til å begå lovbrudd, men at forskjeller skyldes ulikhet i livssituasjon. Det kan gjelde situasjonen her og nå, men også erfaringer og opplevelser tidligere i livet som de har med seg i bagasjen til Norge. Noen har hevdet at årsaken til høyere kriminalitetsrater henger sammen med kulturell bakgrunn (for en gjennomgang se Prieur 1999), men slike problemstillinger kan ikke besvares med dette datamaterialet. Formålet med denne studien er å kvantifisere hvilken betydningen ikke-vestlig innvandrerbakgrunn har for sannsynligheten for å bli siktet for lovbrudd når man kontrollerer for noen kjennetegn ved personens situasjon i dag, som vi har informasjon om gjennom registerdata.

Denne analysen bygger på en tidligere rapport om lovbruddskarrierer og levekår i fødselskohorten 1977 ved bruk av registerdata (Skarøhamar 2005). Et sentralt funn fra denne rapporten er at det er en forholdsvis stor andel som blir siktet for forbrytelser en enkelt eller et fåtall ganger i løpet av ungdomstiden. I dette materialet er det også tilgjengelig opplysninger om innvandrerbakgrunn som nå utnyttet i denne nye analysen.

Hovedproblemstillingen i denne analysen er altså i hvilken grad ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert blant siktede, og om dette kan forklares ut fra forskjeller i levekår mellom gruppene. Det kan tenkes at forekomsten av registrerte lovbrøyttere er forskjellig i disse gruppene, men også at det kan være variasjoner i lovbruddskarrierene blant de som blir siktet. En nærmere definisjon av begrepet siktet gjøres nedenfor, og her skal jeg nøye meg med å bemerke at det foregår en siling gjennom rettssystemet: Det blir ikke siktet en person for alle anmeldte lovbrudd, ikke alle kjente gjerningspersoner blir straffeforfulgt, noen av de som blir straffeforfulgt blir frikjent, og ikke alle de straffeforfulgte må sone en fengselsstraff eller annen straff. Kategorien siktet er altså relativt tidlig i silingsprosessen, og saken har ikke nødvendigvis blitt prøvd for retten ennå. Det er dermed snakk om *antatte* gjerningspersoner.

I kapittel 2 vil det redegjøres for forskjeller i bosted og levekår blant innvandrerbefolkningen og nordmenn. Noen hovedtrekk fra tidligere forskning vil bli trukket frem, og fordelinger langs aktuelle variable blir presentert. I kapittel 3 vil spørsmålet om overrepresentasjon i kriminalstatistikken bli drøftet. Data fra kriminalstatistikken for perioden 1992-2001 blir presentert fordelt på innvandrerbakgrunn. Det fjerde kapitlet knytter disse to delene sammen og drøfter hvorvidt forskjeller

i siktelsesrate kan forklares ut fra sosiale og demografiske variable. I det siste kapitlet vil viktige funn oppsummeres.

1.1 Utvalg

Analysene tar utgangspunkt i personer som ble født i 1977 og analyser av det samme materialet har også blitt analysert i en tidligere rapport (Skarøhamar 2005). Antallet personer i denne kohorten endrer seg noe i tiårsperioden, blant annet grunnet inn- og utvandring. Populasjonen er derfor definert som alle personer i denne kohorten som var bosatt i Norge i 1992. Personer som flyttet til landet etter dette, eller som var midlertidig bosatt i et annet land i 1992, er ikke med i utvalget. Noen av personene i dette utvalget kan imidlertid ha flyttet ut av landet etter 1992.

Det er til sammen 52 163 personer i denne kohorten, og de aller fleste er uten innvandrerbakgrunn. Kun 1 873 hadde innvandrerbakgrunn, og blant disse hadde 1 552 personer ikke-vestlig landbakgrunn, og 321 vestlig landbakgrunn. Dette er ikke et veldig høyt antall personer, og det skyldes at personer som har flyttet til Norge etter 1992 ikke er tatt med i analysen. Begrensningen har blitt gjort for å ha samme observasjonstid for alle i utvalget, men betyr at nylig innvandrede ikke er med i analysen.¹

Selv om en stor del av den totale innvandringen til Norge er fra vestlige land, er de vestlige innvandrerne av liten interesse i forhold til denne analysens problemstillinger. Det er forskjellen mellom ikke-vestlige innvandrere og nordmenn som er av interesse. De vestlige innvandrerne utgjør en liten gruppe i vårt utvalg (321 personer), og er derfor helt utelatt fra analysen. Det endelige utvalget består dermed av 51 842 personer.

Analysene omfatter personer som ble født i 1977 og som var bosatte i Norge i løpet av 1992. Disse fylte 15 år i løpet av 1992, og 24 i løpet av 2001. De følges så gjennom de aktuelle registrene så langt frem som mulig. Dvs. tom. 2001 gjennom kriminalstatistikken, og frem tom. 2000 eller 2003 for de andre statistikkene (jf. nedenfor). I løpet av en tiårsperiode er det en del personer som flytter ut av landet eller dør. Noen av dem som flytter ut av landet, vil også flytte tilbake til Norge etter en tid. I alle analysene i dette notatet er dette tatt hensyn til ved at personer teller med i populasjonen det året de emigrerer eller dør, men ikke de påfølgende år. Tilsvarende vil personer som flytter tilbake telle med fra og med det året de er bosatt på nytt.

1.2 Et longitudinelt perspektiv

I de fleste studier der overrepresentasjon har vært tema, har man benyttet data på et gitt tidspunkt, gjerne et enkelt år. En slik strategi vil si noe om forekomst av lovbrudd, men vil i liten grad si noe om forskjell i intensitet over et lengre tidsrom. De aller fleste registrerte lovbrutere blir kun siktet for et enkelt eller svært få forhold. Derimot er det et mindre antall personer som blir siktet for et betydelig antall lovbrudd, og som også er ansvarlig for en forholdsvis stor andel av den registrerte kriminaliteten (Balvig 1981, Kyvsgaard 1998, Farrington m.fl. 2003, Blokland 2005, Skarøhamar 2005). Ved en lengre observasjonsperiode har man mulighet til å fange opp en større del av dette bildet. Man snakker da gjerne om i hvilken grad enkeltpersonene har utviklet en "lovbruddskarriere". Når vi her undersøker forskjeller mellom ikke-vestlige innvandrere og resten av befolkningen ønsker vi derfor å også ta hensyn til hvor alvorlig deres lovbruddskarriere er.

Enkeltpersoner blir i varierende grad involvert i lovbrudd over tid. Generelt sett forekommer lovbrudd hyppigst i en avgrenset periode i tenårene, med en topp ved 19-20 årsalderen, for deretter å avta gradvis utover i voksen alder. Vi følger her en enkelt kohort født 1977 over en tiårsperiode. Dataene

---

¹ Per 1. januar 2004 var 77-kohorten økt til 56 000 personer, derav ca 5 200 ikke-vestlige innvandrere og 1600 vestlige innvandrere.

rommer perioden 1992-2001 og denne kohorten vil da være i alderen 15-24 år, som dekker den alderen der lovbrudd forekommer hyppigst.

1.3 Begrepsdefinisjon: Innvandrerbefolkningen og ikke-vestlige innvandrere

Definisjonen av innvandrere som benyttes her er den samme som SSB vanligvis bruker i sine publiseringer. Det er personer som har innvandret til Norge selv, eller personer som har både en mor og en far som har innvandret til Norge. Personer som har en norsk og en utenlandsk forelder, regnes her som nordmenn sammen med bla. adopterte. Dette skillet mellom innvandrerbefolkningen og nordmenn tilsvarer SSBs standardinndeling. Begrepet nordmenn benyttes dermed om alle uten innvandrerbakgrunn.

Denne analysen vil imidlertid ha fokus på ikke-vestlige innvandrere, dvs. den delen av innvandrerbefolkningen som kommer fra ikke-vestlige land. Her regnes Asia (inkl. Tyrkia), Afrika, Latin Amerika og Øst-Europa som ikke-vestlige. Hvis personen er født i Norge og foreldrene har forskjellig utenlandsk landbakgrunn, benyttes mors landbakgrunn. De innvandrerne som har en vestlig landbakgrunn blir dermed betegnet som vestlige innvandrere. Personer født i utlandet av norske foreldre, omtales her som nordmenn.

Det er indikasjoner på at innvandrere blir bedre integrert over tid, og fra den ene generasjonen til den neste (Blom 2004, Østby 2004a). Forskjeller i livssituasjon blir mer like den øvrige befolkningen over tid, og det er grunn til å tro at dette da også vil slå ut i kriminalitetsratene. Slike forskjeller finner man i noen andre studier av innvandrere og kriminalitet (Junger-Tas 2001). Det er derfor interessant å skille mellom ikke-vestlige innvandrere som har innvandret selv, og de som er født i Norge men der begge foreldrene har innvandret. (Disse betegnes noen ganger som første- og annen generasjon innvandrere). I denne 1977-kohorten er det totalt 1 552 ikke-vestlige innvandrere, og blant disse er 457 personer født i Norge av to utenlandske foreldre. Antallet ikke-vestlige innvandrere er forholdsvis lavt i dette utvalget. I det følgende skal vi derfor ikke skille mellom dem som har innvandret selv og de som er etterkommere av innvandrere.

1.4 Datagrunnlag

1.4.1 Kriminalstatistikk

Grunnlagsmaterialet for statistikken over etterforskede lovbrudd gir mulighet for å følge siktede enkeltpersoner fra 1992 og foreløpig frem til og med 2001. De tilgjengelige dataene inneholder dermed opplysninger om alle siktede personer og alle de lovbrudd disse har blitt siktet for i tiårsperioden f.o.m. 1992 t.o.m. 2001.

Det er kun mulig å følge siktede personer over tid hvis de har blitt registrert av politiet med fullt personnummer. Det er en del lovbrudd som blir begått av turister, sesongarbeidere, folk som venter på oppholdstillatelse og andre som ikke har oppgitt norsk personnummer i politiets registre. Disse kan ikke følges over tid. Enkelte personer i materialet kan også mangle personnummer grunnet feil eller manglende registrering av politiet. For hele materialet er det 3,6 prosent av lovbruddene med siktelse mot person der det ikke er oppgitt gyldig norsk personnummer. Disse er det ikke mulig å følge gjennom flere årganger fordi de ikke kan identifiseres sikkert. Materialet omhandler derfor kun personer med norsk fødselsnummer i perioden 1992-2001.

At en person er siktet betyr i denne sammenheng at personen har fått en rettskraftig avgjørelse mot seg ved avsluttet etterforskning. Hvis en person har vært siktet, men siktelsen er frafalt før avsluttet

etterforskning, vil personen altså ikke være med i statistikken. SSBs bruk av begrepet *siktet* er derfor ikke synonymt med tilsvarende begrep i straffeprosesslovens §82.²

Når vi her ser på siktelser over tid, må det tas stilling til hvilken tidsangivelse man skal benytte. Materialet inneholder blant annet dateringer for gjerningstidspunkt og rettskraftig avgjørelse. Det vil her bli benyttet tidsangivelse for rettskraftig avgjørelse da det er noe varierende datakvalitet når det gjelder gjerningsdatoene. Da det i en del tilfeller kan ta noe tid fra gjerningstidspunkt til ferdig etterforskning og deretter tid før avgjørelsen er rettskraftig, innebærer dette at noen lovbrudd som ble begått mot slutten av observasjonsperioden ikke finnes i statistikken ennå.

Når vi benytter kriminalstatistikken er det også andre momenter enn den enkelte persons "lovbruddstilbøyelighet" som spiller inn. Kontrollapparatets innsats påvirker tallene slik at en økning både kan gjenspeile økt lovbruddsaktivitet så vel som økt kontrollinnsats. Dette kan for eksempel skyldes at politiet har ulike satsningsområder over tid (Høigård 1997, Stene 2003b). I tillegg kan det også være endringer i registreringssystemer og registreringspraksis (Olaussen 1996). Dette gjør at vi ikke uten videre kan anta at det er et konstant forhold mellom registrert og uregistrert kriminalitet (mørketall), og utviklingen i den registrerte kriminaliteten er dermed ikke nødvendigvis lik utviklingen i den virkelige mengden lovbrudd. For eksempel viser registrert voldskriminalitet siste 10 år en økning, mens offerundersøkelser over samme periode viser et stabilt nivå (Stene 2003c).

Det er et forhold som må nevnes spesielt, og det er knyttet til politiets registreringspraksis når en person har begått flere lovbrudd ved samme anledning. Før 1994 var det vanlig at politiet registrerte kun ett lovbrudd, blant annet når flere handlinger ble begått mot samme offer, og et lovbrudd ble begått for å bane vei for et annet.³ Fra og med midten av 1990-tallet ble denne praksisen endret slik at hvert lovbrudd som kunne utgjøre et selvstendig punkt i siktelsen ble registrert. Dette har konsekvenser for denne analysen, ved at de som ble siktet mot slutten av 1990-tallet har en tendens til å bli siktet for et høyere *antall lovbrudd* enn de som ble siktet på begynnelsen av 1990-tallet. Det vil imidlertid ikke påvirke *antall personer* som ble siktet.

1.4.2 FD-Trygd

Alle data om andre forhold enn kriminalitet er hentet fra SSBs forløpsdatabase FD-Trygd som dekker hele den norske befolkning fra og med 1992. Forløpsdataene gir oss opplysninger om når en hendelse inntreffer, som for eksempel avsluttet utdanning,⁴ sysselsetting, død eller utvandring/innvandring etc. Det er dermed mulig å undersøke utvalgets levekår på ethvert tidspunkt i perioden med disse dataene.

1.5 Er registrert kriminalitet representativ for den virkelige kriminaliteten?

Denne analysen tar for seg forskjeller i registrert kriminalitet. Den registrerte kriminaliteten er her anmeldte lovbrudd der politiet mener å ha funnet gjerningspersonen, og det er disse antatte gjerningspersonene (siktede) vi studerer her. Dette innebærer at materialet ikke inneholder alle lovbrudd begått av denne kohorten, men kun de *oppklarte* lovbruddene. Det er dermed ikke nødvendigvis slik at de personene som ikke ble siktet for lovbrudd reelt sett er lovlydige, eller at de registrerte lovbrøyterne kun har begått de lovbruddene de er siktet for.

Størstedelen av de anmeldte lovbruddene blir ikke oppklart. Oppklaringsprosenten varierer litt fra år til år i perioden, men ligger stort sett rundt 30 prosent. Vi vet ikke i hvilken grad de uoppklarte lovbrudd blir begått av personer som også er siktet for andre forhold, eller om det er helt andre personer som står for disse lovbruddene. Vurderinger av utbredelse av *den virkelige kriminaliteten* blir derfor svært

² For nærmere informasjon se <http://www.ssb.no/emner/03/05/lovbrudde/om.html>

³ For nærmere informasjon se <http://www.ssb.no/emner/03/05/lovbrudda/om.html> og (Olaussen 1996).

⁴ Data for utdanning hentes fra Nasjonal utdanningsdatabase (NUDB) via FD-Trygd.

usikkert. På den ene siden kan man tenke seg at de som har blitt siktet en gang, lettere blir siktet på nytt fordi de er kjent av politiet og dermed lettere blir kontrollert på nytt. På den annen side kan det også være slik at man er så lite erfaren ved første lovbrudd at engangslovbryterne dermed har større sannsynlighet for å bli tatt. Det er grunn til å tro at oppdagelsesrisikoen for det enkelte lovbrudd er høyest for engangslovbryteren, men at det er en meget liten gruppe som står for det aller meste av den totale mengden begåtte lovbrudd (Balvig 1981, Pedersen 2000). En engelsk studie viser også et tilsvarende bilde ved å påpeke at de mest aktive lovbryterne har en stor sannsynlighet for å bli tatt av politiet før eller senere, men at de blir tatt for en mindre andel av sine lovbrudd enn de mindre aktive lovbyrterne. Samtidig varierer oppdagelsesrisikoen betydelig både mellom forskjellige typer lovbrudd og i forhold til gjerningspersonens alder (Farrington m.fl. 2003).

En viktig side ved forskjellen mellom registrert og ikke-registrert kriminalitet er effekten av politiets kontroll. Enkelte forfattere har til og med hevdet at kriminalstatistikken sier *mest* om politiets kontroll, og svært lite om den virkelige kriminaliteten (Høigård 1997, Høigård 2002). Til grunn for dette ligger at det er en tilnærmet ubegrenset mengde handlinger som *kunne* vært registrert som kriminalitet, og dermed blir det slik at "den som leter, den finner". Vi må regne med at forekomsten av lovbrudd blant normalpopulasjoner av ungdom er betydelig høyere enn det som registreres av politiet. Det er derfor sannsynlig at det eksisterer en effekt av politiets kontrollinnsats. Statistikken over registrerte gjerningspersoner reflekterer direkte hva politiet har fått kjennskap til, men dermed bare indirekte den virkelige kriminaliteten.

Denne kontrollen blir ofte antatt å være sterkere innrettet mot personer med mørk hudfarge enn mot personer med vestlig utseende. Dermed har mørkhudete en høyere oppdagelsesrisiko enn nordmenn, og dette vil medvirke til at disse lettere blir overrepresentert i kriminalstatistikken. Dette lar seg vanskelig dokumentere empirisk, men enkelte studier antyder en slik mulighet (Finstad 2000, Holmberg og Kyvsgård 2003, Waddington m.fl. 2004). En tidligere rapport fra SSB viser at siktede innvandrere oftere blir frikjent ved dom enn nordmenn (Stene 2000). I materialet benyttet i den foreliggende analysen har det derfor blitt sjekket om frifinnelser ved dom påvirker bildet vesentlig. I den aktuelle aldersgruppen er frifinnelsesprosenten veldig lav og får svært liten eller ingen betydning for tallene.

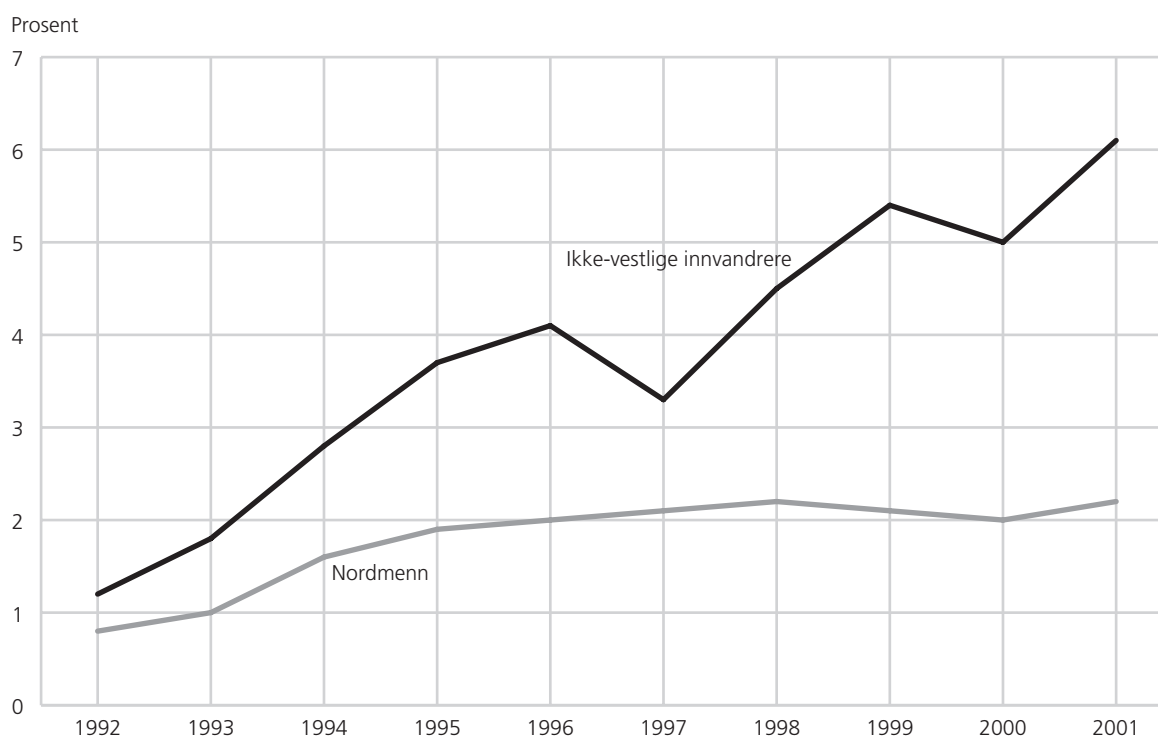
Det er flere grunner til å tro at registrert kriminalitet ikke nødvendigvis tilsvarer den virkelige lovbruddskarrieren. I denne sammenhengen er det derfor viktig å fastholde at dette er en analyse av *registrerte* lovbruddskarrierer.

2 Forekomst av lovbrudd blant nordmenn og i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen

2.1 Andel siktede som funksjon av alder

Datamaterialet spenner over 10 år, og vi er dermed også interessert i utviklingen over tid. Det er også interessante og viktige sammenhenger mellom alder og kriminalitet. Når vi ser på aldersfordelingen over siktede i et enkelt år, ser vi at siktelsesratene har en sterk sammenheng med alder. Det er generelt sett svært få som blir siktet ved 15-årsalderen, men så stiger det og når en topp ved 18-19-årsalderen, før det deretter blir færre utover i voksen alder (Stene 2003a). I forhold til forskjeller mellom ikke-vestlige innvandrere og resten av befolkningen er det også ønskelig å si noe om denne utviklingen i forhold til alder. Det er ikke gitt at effekten av alder er lik for ulike grupper av befolkningen. I Figur 2.1 vises henholdsvis andelen nordmenn og ikke-vestlige innvandrere som ble siktet for forbrytelser hvert år i perioden 1992-2001.

Figur 2.1 Siktede for forbrytelser hvert år i perioden 1992-2001. Kohorten født 1977. Prosent av alle bosatte i hvert alderstrinn. Nordmenn og ikke-vestlige innvandrere.

Kilde: SSB, Kriminalstatistikk

Selv om det er en forholdsvis høy andel personer som blir siktet i løpet av hele observasjonsperioden, er andelen siktede i det enkelte år betydelig lavere. Blant de ikke-vestlige innvandrerne er det på det meste 6,1 prosent (i 2001) som ble siktet for forbrytelser, mens for resten av befolkningen var andelen samme år 2,2 prosent. Forskjellen mellom befolkningsgruppene øker altså utover i sene tenårene og utover i 20-årene.

Vi kan også legge merke til at kurven for ikke-vestlige innvandrere ikke er like glatt som for resten av befolkningen. Dette henger sammen med at gruppen er forholdsvis liten, og tilfeldige svingninger vil dermed gjøre større utslag.

Slike aggregerte rater gjenspeiler i stor grad når engangs- og fågangslovbryterne blir siktet fordi dette er et stort antall personer. De som utvikler en mer alvorlig lovbruddskarriere er betydelig færre, men til gjengjeld er de en del av kriminalitetsbildet i flere år.

2.2 Forekomst av lovbyrtere i kohorten

For å få et bedre inntrykk av slike individuelle forskjeller skal vi se på i hvilken grad det er forskjeller i hvor ofte innvandrere og nordmenn er representert i politiets registre. Vi skal først se på den totale lovbruddsfrekvens samlet over hele observasjonsperioden, dvs. hvor mange lovbrudd hver enkelt har blitt siktet for i løpet av perioden 1992-2001. Dette er vist i Tabell 2.1

Tabell 2.1 Andel av kohorten siktet for minst ett lovbrudd, minst en forseelse, minst en forbrytelse og fordelt etter antall siktelser for forbrytelser i perioden 1992-2001. Nordmenn og ikke-vestlige innvandrere.

	I alt		Nordmenn		Ikke-vestlige innvandrere	
	N	Prosent	N	Prosent	N	Prosent
I ALT	51 842	100	50 290	100	1 552	100
Siktet i alt	10 937	21	10 472	21	465	30
Siktet forseelse	8 820	17	8 439	17	381	25
Siktet forbrytelse	5 139	10	4 876	10	263	17
Ingen forbrytelser	46 703	90	45 414	90	1 289	83
1 forbrytelse	2 235	4	2 150	4	85	5
2-3 forbrytelser	1 274	2	1 206	2	68	4
4-10 forbrytelser	1 051	2	983	2	68	4
11-30 forbrytelser	415	1	390	1	25	2
>30 forbrytelser	164	> 0	147	> 0	17	1

Kilde: SSB, Kriminalstatistikk, Befolkningsstatistikk.

Tabellen viser at siktelser for lovbrudd forekommer nokså hyppig i løpet av ungdomstiden. Hele 21 prosent av ungdommen har blitt siktet minst en gang, og 10 prosent ble siktet for minst en forbrytelse. Dette kan fortone seg som veldig høye tall, men de aller fleste av disse ble siktet kun for et enkelt lovbrudd. Tallene for hele kohorten har blitt drøftet i et tidligere publisert arbeide (Skarøhamar 2005). Her er materialet presentert fordelt etter innvandrerbakgrunn. Et første poeng er at de aller fleste registrerte lovbyrterne er nordmenn. Kun 465 av de totalt 11 000 gjerningspersonene har ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. Dette utgjør 4 prosent av de siktede, og når vi ser på andel personer siktet for forseelser og forbrytelser, er tallene henholdsvis 4 og 5 prosent. Dette er også å forvente da de aller fleste i befolkningen tross alt er nordmenn, og det stemmer godt overens med hva vi vet fra tidligere studier (Gundersen m.fl. 2000, Haslund 2004). Det er noe mer interessant å se på i hvilken grad de ikke-vestlige innvandrerne er representert i kriminalstatistikken relativt til størrelsen på sin egen befolkningsgruppe. Da blir de ikke-vestlige innvandrerne og deres etterkommere klart overrepresentert: Blant nordmennene ble 21 prosent siktet for minst ett lovbrudd, mens tilsvarende andel for de ikke-vestlige innvandrerne var 30 prosent. Hvis vi ser på forseelser, som altså er mindre alvorlige lovbrudd, ble 17 prosent av nordmennene siktet minst en gang, og tilsvarende tall for ikke-vestlige innvandrere var 25 prosent. Når vi kun ser på de mer alvorlige forholdene, altså forbrytelsene, er tallene 10 prosent for nordmenn, 17 prosent for ikke-vestlige innvandrere.

2.3 Omfang

Ut fra det foregående er det tydelig at det er store individuelle forskjeller i lovbruddsaktivitet over tid. Noen få blir siktet for et stort antall forbrytelser, og et forholdsvis stort antall personer blir siktet for en enkelt eller svært få forbrytelser. En gruppe på 3 prosent av alle lovbyterne stod alene for 35 prosent av de registrerte forbrytelsene med kjent gjerningsperson. Det er altså slik at engangs- og fågangslovbyterne bidrar relativt lite til den totale registrerte kriminaliteten. Det er også velkjent at guttene er overrepresentert i forhold til jentene både når det gjelder å bli siktet overhodet, men også blant de mest aktive lovbyterne. Dette er analysert nærmere annet sted (Skarøhamar 2005). Vi skal her se nærmere på fordelingen blant nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. Dette er vist i Tabell 2.2.

Tabell 2.2 Personer siktet for forbrytelser og andel av registrerte forbrytelser begått av 1977-kohorten. Antall forbrytelser begått av gjerningspersonene. Nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. Prosent.

	I alt		Nordmenn		Ikke-vestlige innvandrere	
	Antall forbrytelser	Prosent av personer	Antall forbrytelser	Prosent av personer	Antall forbrytelser	Prosent av personer
Antall	N = 28 599	N = 5 176	N = 26 445	N = 4 876	N = 1 963	N = 263
1 forbrytelse	2 248	43	2 150	44	85	32
2-3 forbrytelser	3 027	25	2 848	25	160	26
4-10 forbrytelser	6 403	21	5 908	20	414	26
11-30 forbrytelser	7 038	8	6 592	8	404	10
>30 forbrytelser	9 883	3	8 947	3	900	6

Kilde: SSB, Kriminalstatistikk

I løpet av denne tiårsperioden var det 28 600 forbrytelser der gjerningspersonen var fra kohorten født 1977. Av disse forbrytelsene var 92 prosent begått av nordmenn. De registrerte forbrytelsene var fordelt på 5 176 gjerningspersoner hvorav 263 med ikke-vestlig landbakgrunn.

Vi har tidligere sett på overrepresentasjon av registrerte lovbytere, men Tabell 2.2 gir oss et bedre bilde av den praktiske konsekvensen av denne overrepresentasjonen. Selv om ikke-vestlige innvandrere er betydelig overrepresentert blant siktede, er antallet siktede personer nokså lite, og antallet forbrytelser de er siktet for blir dermed også mer moderat. Gjerningspersonene er altså i all hovedsak nordmenn, og ikke-vestlige innvanderers kriminalitet kan sees som et samfunnsmessig noe mer marginalt problem, selv om det er relativt stort innad i befolkningsgruppen.

3 Sosial ulikhet mellom nordmenn og ikke-vestlige innvandrere

Når man sammenligner to grupper med hensyn til kriminalitetshyppighet, ligger det til grunn en forutsetning om at gruppene ellers er like. Hvis gruppene ikke er like, betyr jo det at gruppene strengt tatt ikke er direkte sammenlignbare. Vi vet at en innvandrers levekår generelt skiller seg vesentlig fra resten av befolkningen (Blom 1998, Blom 2004, Østby 2004b, Tronstad 2005). Når vi i det foregående kapitlet har undersøkt to grupper av befolkningen med hensyn til hyppighet av siktelser for lovbrudd, er det en fare for at vi i stor grad har sammenlignet en gruppe nordmenn som i større grad er fra middelklassen og er bosatt på bygda med en gruppe ikke-vestlige innvandrere fra lavere sosiale lag som i hovedsak bor i byen. Det vil derfor ikke være overraskende å finne en slik overrepresentasjon som vi har sett her, og det er nærliggende å anta at forskjellene henger sammen med disse sosioøkonomiske og demografiske forskjellene.

Vi skal her forsøke å si noe generelt om forskjeller mellom ikke-vestlige innvandrere og resten av befolkningen som er relevante for problemstillingen i denne analysen. Det skal kort gjøres rede for ulikheter når det gjelder noen sentrale kjennetegn som er tilgjengelig via administrative registre. Utvalget i analysen er definert slik at de er født i 1977 og vært bosatt i Norge i 1992. Det foregår en del flytting ut av landet i løpet av en tiårs periode, og det er tatt hensyn til dette i alle utregninger her.

3.1 Bosettingsted

Fra tidligere studier vet vi mye om innvandrernes bosettingsmønster. De bor i større grad enn den øvrige befolkningen i de store byene, og da først og fremst Oslo. De er derimot ikke spredt jevnt innenfor byene, men ofte konsentrert til visse bydeler. I Oslo bor store deler av de ikke-vestlige innvandrerne i bydelene i indre øst,⁵ og de såkalte nye drabantbyene.⁶ (Barstad 1997, Blom 2002, Pettersen 2003, Østby 2004a). Dette er også bydeler der det er en stor konsentrasjon av sosiale problemer (Barstad 1997). I datamaterialet som er til rådighet for denne analysen, er det ikke opplysninger om bydeler som gjør at vi ikke kan bryte tallene ned på et lavere geografisk nivå. Tabell 3.1 viser bosted i 2001 til utvalget fordelt etter innvandrerbakgrunn.

Tabell 3.1 Bosted per januar 2001. De fire største byene og resten av landet. Kohort født 1977. Nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. Prosent.

	I alt N = 51 842	Nordmenn N = 50 290	Ikke-vestlige innvandrere N = 1 552
Oslo	7	6	41
Stavanger	9	9	8
Bergen	10	10	6
Trondheim	6	6	4
Annet sted i landet	68	69	41
I alt	100	100	100

Kilde: FD-Trygd

Blant nordmennene i utvalget er 32 prosent bosatt i de fire største byene, men blant de ikke-vestlige innvandrerne er andelen 59 prosent. Overrepresentasjonen gjelder derimot hovedsaklig Oslo der 6 prosent av nordmennene bor, mens hele 41 prosent av de med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn bor der.

⁵ Sagene-Torshov, Grünerløkka-Sofienberg og Gamle Oslo. Etter ny bydelsstruktur fra 2004 tilsvarer dette omtrent: Bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka og Sagene.

⁶ Søndre Nordstrand, Hellerud, Furuset, Stovner og Romsås. Etter ny bydelsstruktur fra 2004 tilsvarer dette omtrent: Bydelene Søndre Nordstrand, Grorud, Stovner og Alna.

3.2 Foreldres utdanningsnivå

Det er en sterk sammenheng mellom eget og foreldres utdanningsnivå (Goldthorpe 2000, Raaum 2003). Hva denne sammenhengen skyldes er det flere konkurrerende teorier om, men her kan vi nok så enkelt anta at det har med ressursituasjon å gjøre. Utdanning har betydning for hvilke ressurser man har tilgang på, som blant annet materialiserer seg i inntekt og sosialt nettverk. Foreldres utdanning blir dermed en del av de rammebetingelsene man har under oppveksten. I tillegg kan man tenke seg at foreldres utdanningsnivå har betydning for i hvilken grad de oppmuntrer sine barn i å ta utdanning utover obligatorisk nivå.

Når det gjelder innvandrere, er det dessverre lite pålitelige opplysninger om utdanning fullført før de ankommer Norge. Dels blir det ikke samlet inn slike opplysninger systematisk, og i tillegg kan det være vanskelig å registrere riktig utdanningsnivå etter norsk system grunnet stor variasjon i utdanningssystemene i de forskjellige land. Det blir dermed en svært stor andel av innvandrerne som har uoppgett utdanning i SSBs registre. For dette utvalget (kohorten født 1977 og bodde i landet 1992) vil de fleste ha gått på skole i Norge, men det gjelder ikke nødvendigvis foreldrene, og det vil derfor være mangelfulle opplysninger om disse. En annen grunn til manglende opplysninger om foreldres utdanningsbakgrunn kan være at foreldrene ikke bor i Norge, og ikke finnes i norske registre. Det har blitt gjort forsøk på å komplettere registeropplysningene ved å gjennomføre spørreskjemaundersøkelser blant innvandrere. Dette ble gjort i 1991 og 1999, og medførte en betydelig forbedring av opplysningene om innvandreres utdanningsnivå.⁷ Siden utvalget i denne analysen har vært bosatt i Norge hvert fall siden 1992, kan vi gå ut fra at opplysningene om egen utdanning er av god kvalitet. Dette gjelder derimot ikke for opplysningene om foreldrenes utdanning, hvor det vil være mange med uoppgett utdanning slik det fremkommer av Tabell 3.2.

Tabell 3.2 Foreldres utdanningsnivå. Kohort født 1977. Nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. Prosent.

	I alt N = 51 842	Nordmenn N = 50 290	Ikke-vestlige innvandrere N = 1 552
Mor og/eller far har utd. på høyere universitetsnivå	9	9	4
Mor og/eller far har utd. på lavere universitetsnivå	23	23	12
Mor og/eller far har utd. på videregående skolenivå	58	59	28
Mor og/eller far har ingen utdanning eller på grunnskolenivå	9	9	21
Begge foreldrene har uoppgett utdanning	1	> 0	34
I alt	100	100	100

Kilde: FD-Trygd

Blant de ikke-vestlige innvandrerne er det 34 prosent som har foreldre med uoppgett utdanning. Blant nordmenn vil man kunne anta at de som har uoppgett utdanning har droppet ut av skolen i ung alder, men dette er ikke nødvendigvis tilfelle for innvandrere da de kan ha fullført utdanning som ikke er registrert i Norge.

Når vi ser på Tabell 3.2, kan man få inntrykk av at særlig de ikke-vestlige innvandrerne har foreldre med betydelig lavere utdanning enn nordmenn. Som nevnt er andelen med uoppgett utdanning så stor for innvandrerne at det er en mulighet for at bildet ville endret seg vesentlig hvis disse opplysningene hadde vært tilgjengelig. Men selv om vi hadde hatt fullstendige opplysninger om samtlige, ville dette ikke kunne endre forskjellen i andel som har foreldre med grunnskolenivå eller ingen utdanning. Blant ikke-vestlige innvandrere er denne andelen 21 prosent, men 9 prosent blant nordmenn.

⁷ Se også: <http://www.ssb.no/emner/04/01/utniv/>

3.3 Eget utdanningsnivå og fullført skolegang

Problemene med manglende registrering av utdanningsnivå blant innvandrere kunne også tenkes å gjelde for 1977-kohorten som vi ser på her. Om lag to tredjedeler av disse er førstegenerasjons innvandrere, men siden personene i dette utvalget har ankommet Norge senest ved 15-årsalderen,⁸ er det grunn til å tro at disse er korrekt registrert i forbindelse med skolegang i Norge.

Tabell 3.3 Høyeste fullførte utdanningsnivå per 1.10.2003. Kohort født 1977. Nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. Prosent.

	I alt N = 51 842	Nordmenn N = 50 290	Ikke-vestlige innvandrere N = 1 552
Universitetsnivå	37	38	19
Avsluttet vg.skole	41	41	34
Vg. grunnkurs eller lavere	22	21	39
Uoppgitt	> 0	> 0	7
I alt	100	100	100

Kilde: SSB, FD-Trygd/NUDB

Det er 22 prosent av kohorten som ikke har fullført videregående skole. Når det gjelder de ikke-vestlige innvandrerne gjelder dette for 39 prosent. I tillegg har 7 prosent av de ikke-vestlige innvandrerne uoppgitt utdanning, som i de fleste tilfeller tilsier at de har lite eller ingen fullført skolegang, eller ikke dokumentert utdanning fra hjemlandet (gjelder ikke personer som er født i Norge av innvandrede foreldre). Det kan dermed være minst 40 prosent som ikke har fullført videregående skole blant de ikke-vestlige innvandrerne. Altså nesten dobbelt så mange som for nordmenn.

I løpet av 2003 har denne kohorten fylt 26 år, og mange har ikke fullført et planlagt utdanningsløp ennå. På den annen side vil nok de fleste ha rukket å fullført i hvert fall videregående skole. Det er et åpent spørsmål om personer som ikke har fullført videregående skole innen denne alderen kommer til å gjøre det senere, men det vil trolig ikke gjelde så veldig mange. På den annen side er det nok mer aktuelt for første generasjons innvandrere å ta slik utdanning i voksen alder enn det er for nordmenn (Fjeldseth 2004, Støren 2005). Det er derfor mulig at disse forskjellene vil bli noe mindre på et senere tidspunkt.

3.4 Yrkestilknytning

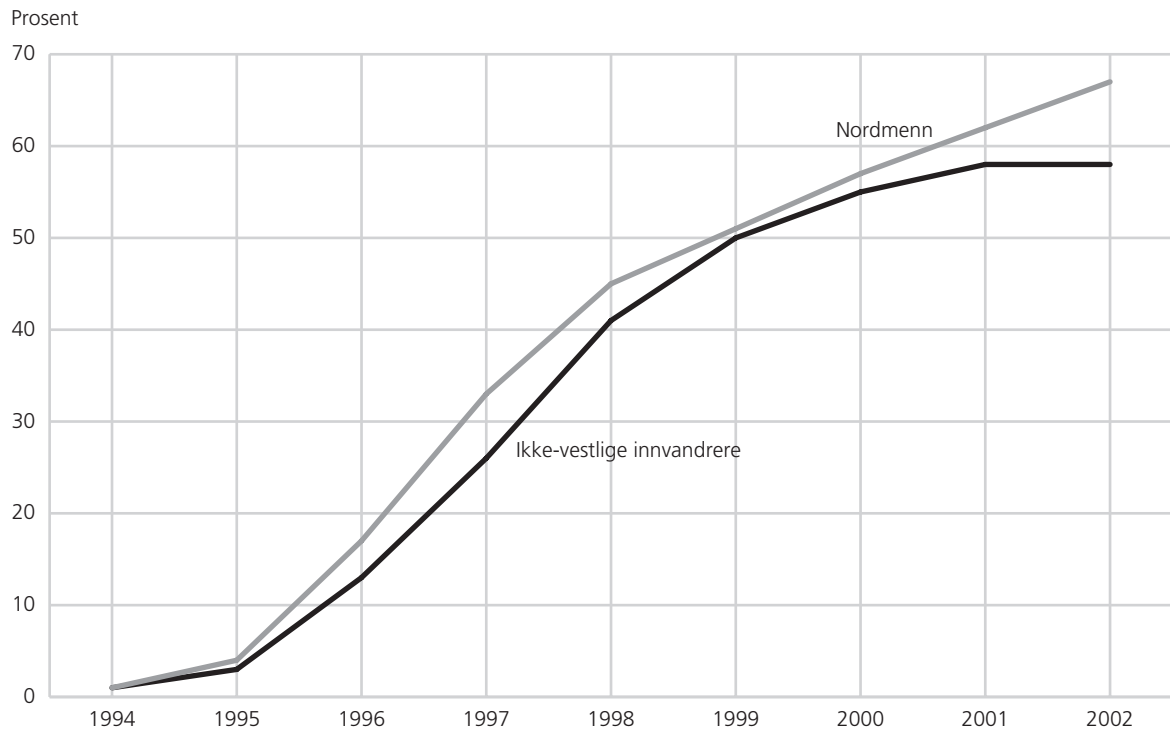
Man kan være mer eller mindre deltakende på arbeidsmarkedet i løpet av en periode. Noen personer er i sammenhengende arbeid over lang tid, mens andre går inn og ut av arbeidsmarkedet, eller jobber kun deltid. Et mål på yrkestilknytning er om man har en yrkesinntekt man kan leve av. Yrkesinntekt er her summen av lønnsinntekt og næringsinntekt. En rimelig definisjon av slik minimumsinntekt er å tjene minst like mye som folketrygdens minstepensjon til enslige. I 2002 var dette beløpet 1,74 G⁹ som utgjør 129 000 kroner. De som tjener mer enn dette, defineres her som yrkestilknyttede, og de som tjener mindre enn 0,5 G som helt uten yrkestilknytning. Figur 3.1 og Figur 3.2 viser henholdsvis andel yrkestilknyttede og de helt uten yrkestilknytning for hvert år.

⁸ Minner om at utvalget er født 1977, og bodde i landet i 1992. Personer som har flyttet til Norge etter 1992 er ikke med i utvalget.

⁹ Dette beløpet fastsettes en gang i året av Stortinget og vil dermed variere noe fra år til år. Her benyttes 1,74 G for alle årene.

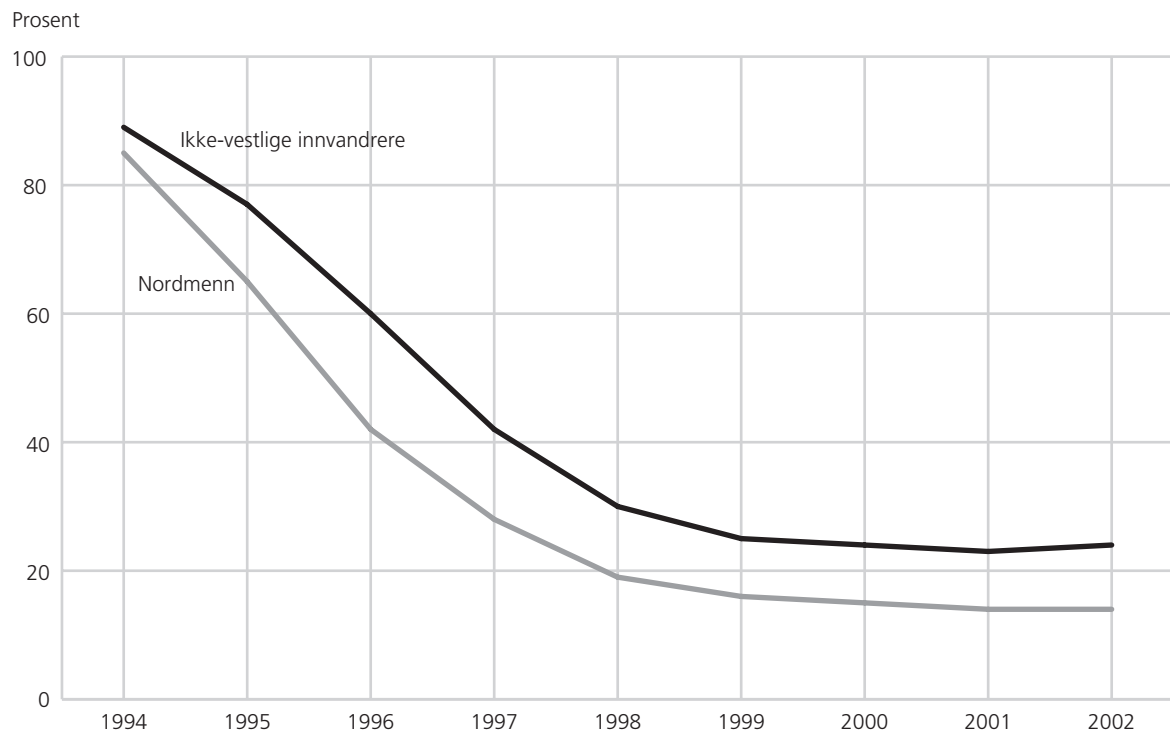

Figur 3.1 Yrkestilknyttede for hvert inntektsår 1994-2002. Nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. Prosent.

Kilde: SSB, FD-Trygd

Figur 3.2 Ikke yrkestilknyttede for hvert inntektsår 1994-2002. Nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. Prosent.

Kilde: SSB, FD-Trygd

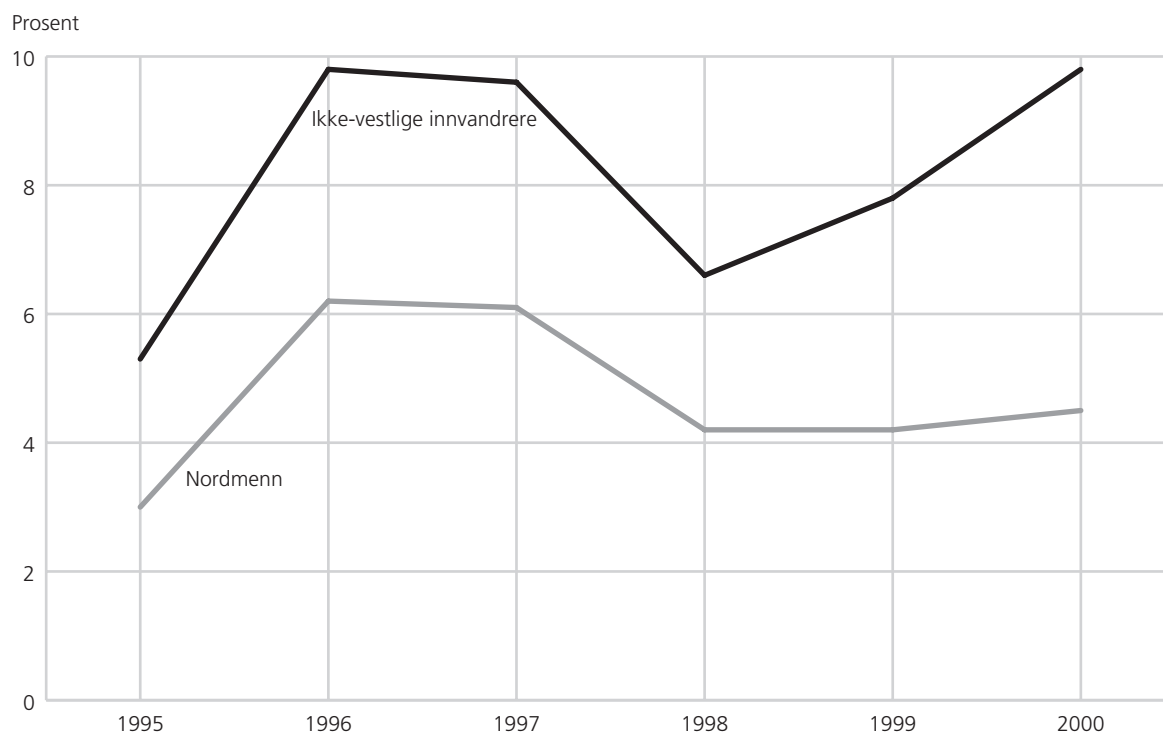
Det er en jevn forskjell mellom nordmenn og ikke-vestlige innvandrere når det gjelder yrkestilknytning. Nordmenn er gjennomgående i større grad integrert i arbeidslivet enn ikke-vestlige innvandrere, men for 1977-kohorten har utviklingen over tid omtrent samme form. Mot slutten av perioden (år 2002) var det 14 prosent blant nordmennene og 24 prosent blant de ikke-vestlige innvandrerne som var helt uten yrkestilknytning.

3.5 Arbeidsløshet

Ovenfor har vi sett at de ikke-vestlige innvandrerne i denne fødselskohorten i noe mindre grad enn nordmenn er yrkestilknyttet. Et nærliggende spørsmål er om de da også i større grad søker arbeid. Det er mest relevant å se på registrerte arbeidssøkere som er helt ledige. Det vil si at de ikke er i deltidsarbeid eller er studenter. Her har vi brukt ledighetstallene per 31.08 hvert år. Vi har brukt denne datoen fordi slutten av august er i en periode der personer i den aktuell aldersgruppen normalt vil være registrert som studenter hvis de ikke er i jobb. Den registrerte arbeidsledigheten er også normalt noe høyere på sommeren og i juleferien, og det gjelder nok også i denne aldersgruppen.

Det er her snakk om personer som har registrert seg som arbeidsledige ved arbeidskontorene. Ikke alle ledige registrerer seg. Hvis man for eksempel ikke har noen økonomiske rettigheter som er knyttet til arbeidssøkerstatus, vil det være mindre grunn til å registrere seg som arbeidssøker. En del reelt arbeidsløse vil derfor ikke telle med her. Man kan anta at det kan forekomme noe oftere blant ikke-vestlige innvandrere enn nordmenn, og at de reelle forskjellene kan være noe større enn det som fremkommer av Figur 3.3.

Figur 3.3 Helt ledige arbeidssøkere per 31.08 årene 1995-2000. Kohort født 1977. Nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. Prosent.

Merk: På uttrekkstidspunktet var det ikke tall tilgjengelige for 2001.
Kilde: SSB, FD-Trygd

Kurvene i tabellen er påvirket av flere faktorer. En viktig faktor er markedsconjunktorene, og en annen er personenes alder og hvordan alder henger sammen med inntreden i arbeidsmarkedet. Den

generelle arbeidsledigheten i Norge var lavest i 1999, og deretter har den økt noe ujevnt frem til 2004. Det betyr at bunnen i arbeidsledigheten var da denne kohorten fylte 21-22 år.

I hele perioden har de ikke-vestlige innvandrerne en høyere registrert ledighet enn nordmenn. Siste halvdel av perioden (etter 1998) øker forskjellen betraktelig. Det er også i denne perioden at arbeidsledigheten økte igjen, men dette slår tydeligvis hardere ut for ikke-vestlige innvandrerne enn for nordmenn.

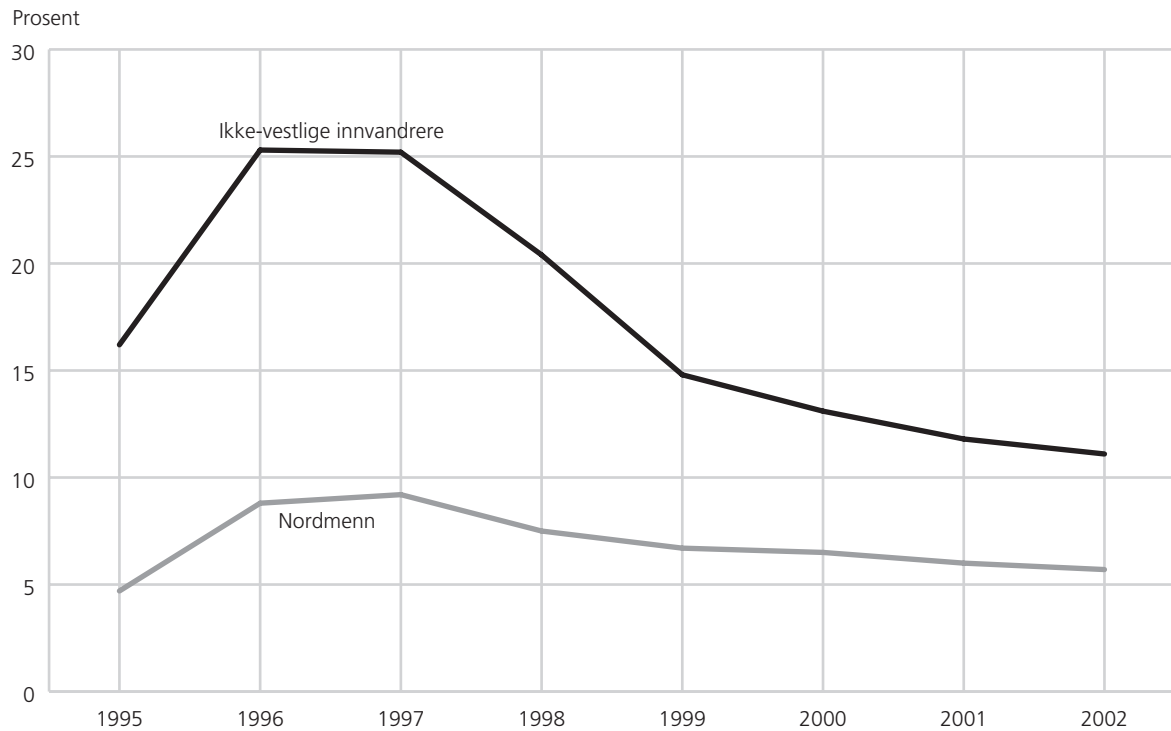
Arbeidsledigheten må også sees i lys av forskjeller i utdanningsnivå. De med lav utdanning er i utgangspunktet mer sårbare på arbeidsmarkedet (Åberg 2003), og vi har sett at det er en langt større andel av de ikke-vestlige innvandrerne som ikke har fullført videregående skole. I tillegg kan språkproblemer og mulig diskriminering gjøre dem ekstra sårbare i en periode med økende arbeidsledighet.

3.6 Sosialhjelp

Sosialhjelp er et behovsprøvd bidrag som kan mottas fra fylte 18 år. Dette er en ytelse som sikrer et eksistensminimum for personer som er svært dårlig økonomisk stilt. Derfor kan det være rimelig å betrakte sosialhjelpsmottak som et fattigdomsmål (Fløtten m.fl. 2001). Andre mål på fattigdom benytter gjerne et inntektsmål der for eksempel de som tjener under 50 eller 60 prosent av medianinntekten i populasjonen betegnes som fattige. Det er i liten grad en fruktbar tilnærming for denne gruppen, da mange vil ha lav inntekt grunnet studier eller at de bor hjemme i deler av perioden. Mange vil derfor ha studielån som livsgrunnlag, og dette vil gjøre det vanskelig å sammenligne med en medianinntekt.

Innvandrere mottar i større grad sosialhjelp enn resten av befolkningen, og dette gjelder særlig for de ikke-vestlige innvandrerne. Omtrent 2,8 prosent av hele befolkningen mottar sosialhjelp i løpet av et år, og tilsvarende for ikke-vestlige innvandrere er 9 prosent. Sosialhjelp er imidlertid oftest en kortvarig ytelse, som personer mottar i en økonomisk vanskelig fase av livet. For førstegenerasjons innvandrere vil dette ofte være i forbindelse med en etableringsfase for eksempel de første årene etter innvandring (Gaasø 2005). Vi ser her på en relativt ung kohort, og de av disse som er førstegenerasjons innvandrere, har ankommet Norge innen de fylte 15 år.

Figur 3.4 Personer som mottok sosialhjelp minst en gang i løpet av årene 1995-2002 (18-25 år). Nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. Prosent.

Kilde: SSB, FD-Trygd

Figur 3.4 viser hvor stor andel av hver befolkningsgruppe som mottok sosialhjelp hvert år i denne kohorten. Det er særlig ved 19-20-årsalderen det er mange som mottar sosialhjelp. Dette er en alder der mange flytter hjemmefra og enten forsøker å etablere seg i arbeidslivet eller begynner på studier. Dette vil for mange være en overgangsperiode som er økonomisk vanskelig, og det kan være grunnen til at det er høyest andel akkurat i disse årene. Det er i denne alderen det er størst forskjeller mellom gruppene. Blant de ikke-vestlige innvandrerne er det her omtrent en fjerdedel som mottar sosialhjelp minst en gang i løpet av året, mens det var en knapp tiendedel blant nordmennene. Deretter synker andelen noe for hvert år, men reduksjonen er størst for de ikke-vestlige innvandrerne slik at forskjellene mellom gruppene er langt mindre ved 25-årsalderen. Det er likevel fremdeles slik at det er omtrent dobbelt så stor andel av de ikke-vestlige innvandrerne som mottar sosialhjelp.

4 Siktelsesrate og sosiale kjennetegn

Gjennom de to foregående kapitlene har vi vist at det er store forskjeller mellom befolkningsgruppene etter sentrale kjennetegn. Vi har også sett at det er forskjeller i kriminalitetsratene mellom nordmenn og ikke-vestlige innvandrere, og spørsmålet er så i hvilken grad disse forskjellene i levekår kan forklare forskjellene i kriminalitetsratene. I så fall vil vi forvente at forskjellen mellom ikke-vestlige innvandrere og resten av befolkningen vil bli redusert når vi kontrollerer for disse forholdene. Det kan også tenkes at forskjellene i kriminalitetsrate kan skyldes andre forhold som det ikke finnes informasjon om i registerbasert statistikk, som for eksempel kultur eller holdninger. (For en diskusjon om kulturforklaringer på innvandreres kriminalitet se f.eks. Prieur 1999.) Hvis så er tilfelle, vil vi forvente at forskjellene ikke endrer seg vesentlig når vi kontrollerer for andre variable.

4.1 Sommert lovbruddsaktivitet over hele observasjonsperioden

Vi ønsker å si noe om forskjeller i hvor alvorlig lovbruddskarrierene er. En ting er om ikke-vestlige innvandrere har en høyere sannsynlighet for å bli siktet i det enkelte år, en annen er om de også har en høyere sannsynlighet for å ha en alvorlig lovbruddskarriere. I kapittel 2 så vi at det er en liten gruppe personer som er ansvarlig for en meget stor andel av den registrerte kriminaliteten når vi summerer opp deres registrerte kriminalitet over hele tidsperioden. De står også for en svært stor andel av den totale registrerte kriminaliteten som denne kohorten står for. Det så ut til at ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert i de mest aktive gruppene, men siden det er svært få personer i disse gruppene er denne antagelsen usikker.

Selv om vi kanskje primært er interessert i de som har de mest alvorlige lovbruddskarrierene, med mange siktelser i løpet av perioden, er også de andre gruppene av interesse. Det er hensiktsmessig å forenkle de seks grupperingene vi benyttet i kapittel 2 (jf. den nederste delen i tabell 2.1) ved å slå sammen de to gruppene med færrest siktelser og de to gruppene med flest siktelser. På den måten får vi flere personer i hver gruppe, og materialet blir noe lettere håndterbart. Gruppene blir da 0 siktelser, 1-3 siktelser, 4-10 siktelser, og mer enn 10 siktelser. Vi ser på disse utfallene simultant ved å benytte multinomisk logistisk regresjon (jf. Agresti 1996). Dette betyr at vi har flere mulige utfall som kontrasteres mot ett av de andre utfallene. I vårt tilfelle er det kontrasterende utfallet å ikke bli siktet noen gang i løpet av perioden. Ligningen blir da:

$$\log\left(\frac{\pi_j}{\pi_{\text{Ingensiktelser}}}\right) = \alpha_j + \beta_j x, \quad j = [1-3 \text{ siktelser}, 4-10 \text{ siktelser}, 11+ \text{ siktelser}]$$

Siden utfallet vi studerer (lovbruddsfrekvens) er summert over hele perioden, kan vi ikke benytte tidsvarierende forklaringsvariable. Forklaringsvariablene må ta utgangspunkt i verdiene ved begynnelsen av perioden (altså i 1992) hvis vi skal unngå å få problemer med å indentifisere årsaksrekkefølgen. Ved 15-årsalderen er imidlertid ikke sosialhjelp aktuelt, og arbeid, høyeste fullførte utdanning osv. er det også for tidlig å si noe om. Når vi kutter ut de tidsvarierende variablene (sosialhjelp, bosted, jobb/skole) kutter vi samtidig ut noen av de viktigste forklaringsvariablene. Vi står da igjen med kjønn, innvandrerbakgrunn, bosted i 1992 og foreldres utdanningsnivå. I tillegg inkluderes informasjon om de har fullført videregående skolenivå i løpet av perioden eller ikke. Videregående skolenivå vil normalt ikke være fullført før i 1997, og er derfor ikke helt uproblematisk å benytte her, da man kan både tenke seg at kriminalitet kan være årsak til å ikke gå videre på skolen og motsatt. På den andre siden kan vi betrakte fullføring av videregående skolenivå som en indikasjon på tilpassning i skolen mer generelt. Beslutningen om å begynne på videregående skole og fullføre denne tas ikke plutselig, men henger sammen med tidligere skoleerfaringer, resultater og trivsel på skolen. Det kan derfor sees som en indikator på både generell tilpasning og tilhørighet i skolen, samt en indikator på ens muligheter videre i arbeidslivet. Resultat av analysen er presentert i Tabell 4.1. For

å lettere kunne henviser til resultatene i teksten blir de ulike gruppene her kalt fågangsløvbrytere, mediumnivå løvbrytere og høyaktive løvbrytere.

Tabell 4.1 Parameterestimer fra multinomisk logistisk regresjon. Betydningen av kjønn og innvandrerbakgrunn (modell 1) og andre forklaringsvariable (modell 2) for oddsen for å tilhøre ulike grupperinger av siktelsesfrekvens i perioden 1992-2001. Sammenligningsgruppe er personer med ingen siktelser. Kohort født 1977.

	Fågangsløvbrytere (1-3 siktelser)		Mediumnivå løvbrytere (4-10 siktelser)		Høyaktive løvbrytere (11+ siktelser)	
	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2	Modell 1	Modell 2
	β	β	β	β	β	β
Intercept	-2,60 ***	-2,60 ***	-3,80 ***	-4,08 ***	-4,58 ***	-5,07 ***
Menn	0,78 ***	0,78 ***	1,06 ***	1,07 ***	1,34 ***	1,36 ***
Kvinner	-	-	-	-	-	-
Ikke-vestlig bakgrunn	0,25 ***	0,05 NS	0,46 ***	0,24 **	0,53 ***	0,15 NS
Nordmenn	-	-	-	-	-	-
Ikke fullført vg. skole		0,63 ***		1,06 ***		1,47 ***
Bosted						
Bergen		-0,12 *		0,16 NS		-0,15 NS
Oslo		0,20 ***		0,08 NS		0,09 NS
Stavanger		0,05 NS		0,09 NS		0,00 NS
Trondheim		-0,06 NS		-0,38 **		0,20 NS
Annet sted i landet		-		-		-
Foreldres utdanningsnivå						
Grunnskolenivå		0,32 ***		0,35 ***		0,58 ***
Videregående skolenivå		-		-		-
Lavere universitetsnivå/høyskole		-0,05 NS		0,00 NS		-0,32 *
Høyere universitetsnivå/høyskole		-0,32 ***		-0,52 ***		-0,68 **
Uoppgitt utdanning		-0,09 NS		-0,06 NS		0,18 NS
-2LL	39 212	35 968				
df	6	33				

NS = ikke signifikant, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$

Menn er langt mer tilbøyelig for å havne i gruppen med høy lovbruddsfrekvens enn kvinner. I modell 1 ser vi at oddsraten mellom menn og kvinner øker fra 2.2 [$\exp(0.78)$] for fågangsløvbrytere til 3.8 [$\exp(1.34)$] for høyaktive. Vi ser et tilsvarende mønster for betydningen av ikke-vestlig innvandrerbakgrunn, men her er skillene mellom gruppene mindre med en oddsrate på 1.3 [$\exp(0.25)$] for den minst aktive gruppen til 1.7 [$\exp(0.53)$] for den mest aktive gruppen.

I modell 2 kontrollerer vi for de andre variablene. Effekten for kjønn er da tilnærmet uendret, mens effekten for innvandrerbakgrunn reduseres en god del. Innvandrerbakgrunn har nå bare signifikant effekt for å bli mediumnivå løvbryter (4-10 siktelser) med en oddsrate på 1.3 [$\exp(0.24)$] i forhold til å ikke bli siktet. Sammenlignet med resultatene fra modell 1 er dette en betydelig reduksjon. Vi kan dermed konkludere med at en stor del av innvandrernes overrepresentasjon kan forklares ut fra de andre forklaringsvariablene.

Kjønn er gjennomgående den forklaringsvariabelen som har størst effekt. Effekten av kjønn øker dessuten gradvis fra fågangsløvbrytere til høyaktive løvbrytere. Dette er som forventet da det er velkjent at lovbrudd er betydelig mer utbredt blant gutter enn blant jenter (se f.eks. Høigård 1983). Effekten av kjønn forandres imidlertid praktisk talt ikke når vi kontrollerer for andre variable. Dette indikerer at kjønn har en stor betydning helt uavhengig av de andre variablene.

Ser vi bort fra kjønn, er den viktigste forklaringsvariabelen om de har fullført videregående skole eller ikke. Parameteren for ikke fullført videregående skole øker gradvis i størrelse fra fågangsløvbryter til

høyaktiv lovbytere. Oddsraten for å være i høyaktiv gruppen fremfor ingen siktelse er 4.3 [$\exp(1.46)$] for de uten videregående skole. Med andre ord er effekten av å ikke ha fullført videregående skole faktisk også større enn effekten av kjønn for denne gruppen.

Sosial bakgrunn, representert ved foreldres utdanningsnivå, er en viktig faktor, men her er det bare de med kun grunnskoleutdannede foreldre og de med universitets/høyskoleutdannede foreldre som skiller seg ut. De fra høyere sosiale lag har betydelig lavere odds for å være i hver av lovbytergruppene sammenlignet med de som har foreldre med middels utdanningsnivå, mens de som har foreldre med kun grunnskolenivå har høyere odds for å være i alle tre gruppene. Begge disse effektene har en tendens til å øke i størrelse fra fågangsløvbytere til høytaktive lovbytere. De som har foreldre med utdanning på høyere universitetsnivå har bare halvparten så høye odds [$\exp(-0.68)=0.51$] for å være høytaktive lovbytere enn sammenligningskategorien (foreldre med videregående skolenivå). Motsatt har de med foreldre med lav utdanning (grunnskolenivå) 1.8 ganger [$\exp(0.58)$] ganger høyere odds for å være blant de høytaktive enn sammenligningskategorien.

Bosted har imidlertid liten forklaringskraft, da bare noen få parametere er signifikante. Viktigst av disse er at de som vokste opp i Oslo har større sannsynlighet for å være fågangsløvbytere enn bosatte andre steder i landet med en oddsrate 1.2 [$\exp(0.20)$]. En grunn til at bosted gir så lite utslag her kan være at det å bo i en stor by ikke nødvendigvis er betydningsfullt i seg selv, og at forskjeller mellom ulike deler av byene kan være vel så store som mellom by og land.¹⁰

Samlet sett kan vi konkludere med at en betydelig del av ikke-vestlige innvandreres overrepresentasjon når det gjelder registrert kriminalitet kan forklares ut fra forskjeller langs visse kjennetegn ved begynnelsen av observasjonsperioden. Betydningen av både kjønn, sosial bakgrunn og om de har fullført videregående skole er dessuten gjennomgående større enn effekten av innvandrerbakgrunn.

Når man gjør en slik analyse, kan det av pedagogiske grunner være nyttig å regne om fra mål på relative forskjeller (oddsrater) til sannsynligheter. Gitt at begge grupper har en gjennomgående lav sannsynlighet for å bli siktet, kan oddsrater gi stort utslag selv om de praktiske forskjellene er forholdsvis små. Det kan dermed være lett å glemme hvilken praktisk størrelsesorden man snakker om. På dette grunnlag har blant annet Hellevik argumentert for at oddsrater ikke gir et umiddelbart godt bilde av virkeligheten og at man heller bør snakke om sannsynligheter (Hellevik 2003). Uten å nødvendigvis dele det synspunktet kan man regne om parametrene i Tabell 4.1 til estimerte sannsynlighet for bestemte utfall betinget på forklaringsvariablene. Vi kan altså regne ut estimert sannsynlighet for siktelse for nordmenn og innvandrer menn kontrollert for de andre kjennetegnene.¹¹ Mens norske menn har en sannsynlighet på 81 prosent for ingen siktelse, har de ikke-vestlige innvandrerne en tilsvarende sannsynlighet på 79 prosent. Differansen er altså på to prosentpoeng. Tilsvarende sannsynlighet for mer enn 11 siktelse er rimeligvis langt mindre: 2 prosent og 2,3 prosent for henholdsvis nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. Det er en svært liten andel i begge grupper som har blitt siktet for mange forhold, og vi ser også her at selv om den relative forskjellen er stor (jf. regresjonsparameterene), så er den absolutte forskjellen i sannsynlighet mer beskjeden.

4.2 Longitudinell analyse

I den foregående analysen får vi ikke utnyttet noen viktige forklaringsvariable knyttet til økonomisk situasjon og sosial integrasjon i skole og arbeidsliv fordi dataene analyseres som et tverrsnitt. Vi kan i større grad utnytte at dataene er longitudinelle ved å analysere siktelsesratene i hvert enkelt år i perioden, og kontrollere også for de tidsvarierende forklaringsvariablene. Den avhengige variabelen

¹⁰ Det er for eksempel stor variasjon i anmeldte lovbrudd fordelt etter bydeler i Oslo. Jf. Styrings- og informasjonshjulet 2005. URL: <http://www.ssb.no/hjulet/tabell-07.html>

¹¹ $\pi_j = \exp(\alpha + \beta_j x) / (1 + \sum_h \exp[\alpha_h + \beta_h x])$

har da utfallet om personen ble siktet eller ikke for hvert enkelt år. I tillegg til forklaringsvariablene presentert ovenfor vet vi om personen mottok sosialhjelp og om personen var under utdanning eller i arbeid i det enkelte år. Bosted er også registrert for hvert enkelt år. Ved å koble informasjon om foreldre opp mot siktelser i kriminalstatistikken har vi laget en variabel som måler om en eller begge foreldre mottok en ubetinget fengselsdom i det enkelte år. Denne variabelen brukes som en indikator på en problematisk side ved familieforholdene. I tillegg har vi inkludert såkalte historiske kovariater. Det vil si at vi lar effekten av en variabel være tidsforskjøvet, slik at sannsynligheten for å bli siktet et år også henger sammen med om man ble siktet året før. Det er også laget tilsvarende historiske varianter av sosialhjelpsmottak og om personen var i skole og arbeidsliv.

Et naturlig utgangspunkt når vi undersøker data der utfallet har to mulige verdier, er logistisk regresjon. I dette tilfellet er datamaterialets struktur slik at vi har gjentatte observasjoner (hvert år) for hvert individ, og for hvert år vet vi om personen ble siktet dette året eller ikke. På hvert av disse tidspunktene vet vi også tilstandene på en del andre variabler. Vi kan med stor rimelighet anta at det er en sammenheng mellom hvordan en person oppfører seg på to forskjellige tidspunkt. Observasjonene hvert av årene for hvert individ er dermed korrelerte, og ikke uavhengige observasjoner slik ordinær logistisk regresjon forutsetter. Noe av dette er eksplisitt fanget opp gjennom de historiske kovariatene, men det er ønskelig å ta ytterligere hensyn til dette. Dette gjøres ved å benytte logistisk regresjon med *random intercept*. Modellen blir da:

$$\text{logit}[\text{Pr}(y_{ij}=1 | \mathbf{x}_{ij}, \zeta_j)] = \alpha + \mathbf{x}_{ij}\beta + \zeta_j$$

der $\mathbf{x}$ er forklaringsvariable med parameter β og ζ er et individspesifikt konstantledd som er normalfordelt med en varians som må estimeres. For en grundigere gjennomgang av disse metodene henvises det til f.eks. Agresti m.fl. (2000) og Skrondal & Rabe-Hesketh (2004).

Resultatet av analysen er gjengitt i Tabell 4.2. Først har vi estimert en modell som kun tar hensyn til tidsdimensjonen og innvandrerbakgrunn, som er vist i modell 1. For å se i hvilken grad forskjeller mellom befolkningsgruppene kan forklares ut fra andre sosiale forhold, har vi i modell 2 inkludert de andre forklaringsvariablene. Betydningen av disse forhold vil da gjenspeiles i en eventuell endring i parameteren for innvandrerbakgrunn.

Tabell 4.2 Parameterestimer og odds-rater fra logistisk regresjon med random intercept. Viser effekten av alder, kjønn og innvandrerbakgrunn (modell 1) og andre forklaringsvariable (modell 2) på oddsen for å bli siktet i de enkelte år 1992-2001. Kohort født 1977.

	Modell 1		Modell 2	
	β	$exp(\beta)$	β	$exp(\beta)$
Konstantledd	-8,91	0,0 ***	-6,90	0,0 ***
Tid				
1992	-	1	-	1
1993	0,33	1,4 ***	0,26	1,3 ***
1994	0,89	2,4 ***	0,72	2,0 ***
1995	1,10	3,0 ***	0,71	2,0 ***
1996	1,23	3,4 ***	0,55	1,7 ***
1997	1,27	3,5 ***	0,48	1,6 ***
1998	1,30	3,7 ***	0,47	1,6 ***
1999	1,26	3,5 ***	0,41	1,5 ***
2000	1,18	3,3 ***	0,32	1,4 ***
2001	1,33	3,8 ***	0,49	1,6 ***
Kjønn				
Mann	2,43	11,3 ***	2,10	8,1 ***
Kvinne	-	1	-	1
Ikke-vestlig innvandrere (1. gen.)	1,00	2,7 ***	0,28	1,3 **
Nordmenn			-	1
Foreldres utdanning				
høy univ			-1,20	0,3 ***
lav univ			-0,84	0,4 ***
vg skole			-0,42	0,7 ***
gr.skole			-	1
uoppgitt			-0,31	0,7 *
Sosialhjelp			1,33	3,8 ***
Bosted				
Oslo			0,27	1,3 ***
Stavanger			0,08	1,1 NS
Bergen			-0,07	0,9 NS
Trondheim			-0,13	0,9 NS
Annet sted			-	1
Ikke integrert i skole eller arbeidsliv			0,41	1,5 ***
En eller begge foreldre fengslet			0,60	1,8 ***
Siktet året før			0,56	1,8 ***
Siktet to år tidligere			0,36	1,4 ***
Siktet tre år tidligere			-0,03	1,0 NS
Sosialhjelp foregående år			0,77	2,2 ***
Ikke integrert i skole/arbeid foregående år			0,19	1,2 ***
Var (ζ)	5,18 ***		2,09 ***	
-2LL	73 849		70 594	

NS ikke signifikant, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Modell 1 viser hvordan oddsen for å bli siktet øker frem til omtrent 1997 (ved 20 års alderen), og deretter ligger nokså stabil resten av tiden. Som vist over, er kriminalitet langt mer utbredt blant gutter enn blant jenter, og her vises dette ved at gutter har elleve ganger så høy odds for å bli siktet sammenlignet med jenter. Vi ser også at ikke-vestlige innvandrere har tre ganger så høy odds for å bli siktet som resten av befolkningen. Det er særlig interessant at når de andre forklaringsvariablene blir inkludert i modell 2, så synker odds-raten for ikke-vestlige innvandrere til 1.3. Reduksjonen innebærer at det aller meste av den observerte overrepresentasjonen kan forklares ut fra ulik fordeling langs de andre forklaringsvariablene. "Alt annet likt" har ikke-vestlige innvandrere 1.3 ganger høyere odds for å bli siktet enn resten av befolkningen. Mye kan altså forklares ut fra noen grunnleggende sosiale forhold, men det gjenstår fremdeles en ikke ubetydelig forskjell som ikke lar seg forklare på denne

måten. Denne konklusjonen stemmer godt overens med hva vi finner i andre studier fra våre naboland Danmark og Sverige (Statistiske Efterretninger 2004, Martens og Holmberg 2005).

Selv om effekten av innvandrerbakgrunn fremdeles er signifikant etter kontroll for andre variable, har andre variable langt større betydning. En av de variablene med størst effekt er mottak av sosialhjelp, med en oddsrate på 3,8. Som vi har vært inne på tidligere må mottak av sosialhjelp ikke tolkes som effekten av å motta sosialhjelp i seg selv, men heller effekten av å være i en situasjon der man trenger sosialhjelp. Det er også tidligere dokumentert at sosialhjelpsmottakere oftere lever under belastende forhold enn normalpopulasjonen, og deriblant oftere er domfelte (Clausen 1991). Mottak av sosialhjelp bør sees som en indikator på vanskelige økonomisk situasjon, og det er trolig denne situasjonen som har betydning i forhold til kriminalitet, og altså ikke sosialhjelpen i seg selv.

Det har vært antatt at det å bo i storbyer i seg selv er en faktor som medfører høyere kriminalitet (Christie 1982), og i kriminalstatistikken skiller Oslo seg markant ut med en høy rate for anmeldte lovbrudd.¹² Haslund viser også til en sammenheng mellom kriminalitet og byer, men at urbanitetsgrad generelt betyr lite (Haslund 2004, s. 120). I modell 2 er dummyvariable for de fire største byene inkludert, men det gjør lite utslag. Parameteren for Bergen er ikke signifikant, og effektene er små for Trondheim og Stavanger. Derimot har bosatte i Oslo en oddsrate på 1.3 i forhold til bosatte i resten av landet. Siden hovedfokus i denne analysen er på ikke-vestlige innvandrere, kan vi merke oss at å bo i Oslo har i seg selv en tilsvarende effekt som innvandrerbakgrunn. Vi må også huske på at Oslo en stor by med mange typer oppvekstforhold og vi vet fra før at det er store forskjeller i registrert kriminalitet mellom bydelene i Oslo.¹³ Betydningen av å bo i Oslo er derfor heller ikke nødvendigvis lik for alle deler av byen.

Man kan anta at endringer skjer gradvis, og at ens situasjon kan ha langvarig effekt. Det kan ta noe tid å komme seg over en økonomisk situasjon der man trenger sosialhjelp, selv om man ikke mottar sosialhjelp året etter. Det kan også være at det er en forsinket effekt, slik at situasjonen foregående år er like viktig som gjeldende år.¹⁴ Derfor er de historiske kovariatene mottak av sosialhjelp foregående år og integrert i skole/arbeid foregående år inkludert. Av disse er det imidlertid bare sosialhjelpsmottak foregående år som har en signifikant effekt.

Personer som allerede har en påbegynt lovbruddskarriere vil nok ha en høyere sannsynlighet for å bli siktet på nytt. De historiske kovariatene for siktelse foregående år, og to og tre år tidligere fanger opp noe av personens påbegynte lovbruddskarriere. Å ha blitt siktet året før og for to år siden har oddsrater på henholdsvis 1.8 og 1.4. Å være siktet tre år tidligere er derimot ikke signifikant. Dette innebærer at effekten av å være tidligere siktet avtar over tid siden forrige siktelse.

Foreldres utdanningsnivå kan benyttes som en grov indikator på hvilke sosiale lag de kommer fra. Denne variabelen viser en systematisk sammenheng mellom sosial bakgrunn og registrert kriminalitet. De som kommer fra høyere sosiale lag har lavere sannsynlighet for å bli siktet enn de fra lavere lag. Oddsene for å bli siktet for de som har foreldre med høyere universitetsutdanning eller tilsvarende er godt under halvparten av oddsene for de med kun grunnskoleutdanning. Dette er imidlertid en noe problematisk forklaringsvariabel når det gjelder innvandrere fordi registeropplysninger om foreldrenes utdanningsnivå ofte mangler (se kapittel 3). Kategorien *uoppgift* består her derfor av både personer som ikke har fullført utdanning, og der utdanningsnivået ikke er registrert av andre grunner. Av den grunn kunne man forventet at det var en samspillseffekt mellom variablene sosial bakgrunn og innvandrerbakgrunn som vil bli tematisert nedenfor.

---

¹² Jf. Kriminalstatistikkens tabell 3: http://www.ssb.no/emner/03/05/a_krim_tab/tab/tab-2006-02-13-03.html

¹³ Se Styrings- og informasjonshjulet tabell 7: <http://www.ssb.no/hjulet/tabell-07.html>

¹⁴ I en god del tilfeller tar det noe tid fra gjerningstidspunkt til siktelse. I dette materialet benyttes opplysninger om siktelsestidspunktet, og dette kan i seg selv medføre at vi må forvente en forsinket effekt i en del tilfeller, og gjør at årsaksretningen ikke er entydig. Denne variasjonen vil også kunne medføre en del "støy" i analysen.

Den fødselskohorten vi undersøker her er såpass ung at vi må kunne anta at mange fortsatt bor hjemme hos foreldrene, i hvert fall første del av observasjonsperioden. I så fall må vi også kunne anta at foreldrenes sosiale og økonomiske kår har en innvirkning. Dette gjenspeiles i betydningen av foreldres utdanning, men vi har også opplysninger om foreldrene har fått en ubetinget fengselsdom. Selv om de færreste opplever at en forelder får en fengselsstraff, er det i en tidligere analyse vist at de mest aktive lovbrøyterne i større grad har foreldre som har mottatt minst en ubetinget fengselsdom (Skarðhamar 2005). Som vi ser av modell 2 i Tabell 4.2, øker en ubetinget fengselsdom hos en av foreldrene oddsen for selv å bli siktet samme år med bortimot det dobbelte (oddsrate på 1.8). For det første kan det medføre et sosialt stigma at en forelder er fengslet, og kan slik medføre ytterligere sosiale problemer. Man kan også tenke seg at denne effekten gjenspeiler en sosialiseringseffekt ved at sosial kontroll og oppdragelse fra disse foreldrene i mindre grad går i retning av lovlydighet. En like viktig tolkning er hvilke praktiske og økonomiske konsekvenser det får for resten av familien når den ene forelderens inntekt plutselig blir borte. Disse tolkningene vil selvsagt avhenge av hvor lenge forelderens blir sittende inne, hva slags lovbrudd han eller hun er fengslet for, og i hvilken grad forholdet er kjent i nærmiljøet. Datamaterialet inneholder kun opplysninger om idømt fengselsstraff og ikke når eller hvor lenge den sones. Det er slik sett en nokså grov indikator på problematiske forhold i hjemmet. For øvrig er det ut fra hva vi vet om utbredelsen av dårlige levekår blant fangers grunn til å tro at det å ha fengslede foreldre også er sterkt korrelert med en rekke andre problematiske forhold i hjemmet (Nilsson 2002, Skarðhamar 2003, Friestad og Hansen 2004), men det har vi ikke direkte opplysninger om i dette materialet.

I avsnitt 4.1 påpekte vi at oddsrater ikke umiddelbart gir oss noe mål på fenomenets størrelse. Derfor kan det være nyttig å regne om resultatene til sannsynligheter betinget forklaringsvariablene på tilsvarende måte som i avsnitt 4.1. Hvis vi regner ut den betingede sannsynligheten for siktelse for menn som kommer fra middels sosiale lag (foreldre utdanning på videregående skolenivå), bor i Oslo og ikke har vært siktet tidligere, får vi en bedre forståelse av størrelsesorden i estimatene i tabell 4.2. Sannsynligheten for siktelse i dette materialet er på det meste (ved 17-18-årsalderen) 1,9 prosent for ikke-vestlige innvandrere og 1,4 prosent for nordmenn. På det minste (ved 15 år) var tilsvarende tall 0,9 og 0,7 prosent, og siste år i perioden (ved 24 år) 1,5 og 1,1 prosent.¹⁵ Differansen i betingede sannsynligheter varierer altså på under et halvt prosentpoeng i perioden. Dette gir en overrepresentasjon blant ikke-vestlige innvandrere, men forskjellene er forholdsvis små.

4.2.1 Er betydningen av de sosiale kjennetegn forskjellig?

I det foregående har vi sett at forskjellen i siktelsesrate mellom nordmenn og ikke-vestlige innvandrere blir betydelig redusert når vi kontrollerer for andre kjennetegn. Det kan imidlertid antas at visse kjennetegn kan ha forskjellig betydning i disse to befolkningsgruppene. Et eksempel er betydningen av foreldres utdanningsnivå. For en stor andel av de ikke-vestlige innvandrerne er det ikke registrert hva slags utdanningsnivå foreldrene har. Det er også nærliggende å tro at den sosiale betydningen av utdanning kan være annerledes hvis man kommer fra land med betydelig lavere utdanningsnivå enn det er i Norge i dag. Et annet eksempel er at kjønnsrollene kan være noe forskjellig i ulike etniske miljøer slik at man kan forvente at betydningen av kjønn kan være annerledes.

I tabell 4.3 har vi derfor gjort analysen på nytt, men separat for nordmenn og ikke-vestlige innvandrere.¹⁶ Estimaten for nordmenn er nesten identiske med tallene i tabell 4.2, men estimatene for ikke-vestlige innvandrere avviker noe. Siden denne gruppen ikke-vestlige innvandrere består av forholdsvis få personer blir standardavviket på estimatene betydelig større enn i estimatene for nordmenn. Standardavvikene er derfor oppgitt i tabell 4.3.

¹⁵ Omregnet til oddsrater blir dette $(0.052/[1-0.052])/(0.039/[1-0.039]) = 1.3$ som rimeligvis tilsvarer estimatet i Tabell 4.2.

¹⁶ Dette tilsvarer å kjøre en modell med interaksjonsledd mellom innvandrerbakgrunn og alle andre kjennetegn.

Tabell 4.3 Parameterestimer med standardavvik fra logistisk regresjon med random intercept. Viser effekten av tid, kjønn og andre forklaringsvariable på oddsen for å bli siktet i de enkelte år 1992-2001. Estimert separat for nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. Kohort født 1977.

	Nordmenn		Ikke-vestlige innvandrere	
	β	SE	β	SE
Konstantledd	-6,90 ***	0,14	-7,39 ***	0,43
Tid				
1992	-		-	
1993	0,36 ***	0,11	0,47 NS	0,32
1994	0,71 ***	0,10	0,88 **	0,30
1995	0,73 ***	0,10	1,0 ***	0,30
1996	0,54 ***	0,10	0,77 *	0,31
1997	0,47 ***	0,10	0,30 NS	0,32
1998	0,50 ***	0,10	0,62 NS	0,31
1999	0,36 ***	0,11	0,98 **	0,31
2000	0,38 ***	0,11	0,87 **	0,31
2001	0,54 ***	0,11	1,29 ***	0,31
Kjønn				
Mann	2,11 ***	0,07	2,46 ***	0,22
Kvinne	-		-	
Foreldres utdanning				
høy univ	-1,27 ***	0,14	0,01 NS	0,41
lav univ	-0,92 ***	0,10	-0,23 NS	0,28
vg skole	-0,40 ***	0,08	-0,02 NS	0,20
gr.skole	-		-	
uoppgitt	-0,93 NS	0,48	-0,04 NS	0,20
Sosialhjelp	1,35 ***	0,07	0,83 ***	0,15
Bosted				
Oslo	0,07 NS	0,10	0,54 ***	0,15
Stavanger	0,04 NS	0,09	-0,31 NS	0,32
Bergen	-0,04 NS	0,09	-0,04 NS	0,31
Trondheim	-0,07 NS	0,11	-1,20 *	0,55
Annet sted	-		-	
Ikke integrert i skole eller arbeidsliv	0,47 ***	0,08	0,42 *	0,18
En eller begge foreldre fengslet	0,46 ***	0,27	-0,97 NS	1,30
Siktet året før	0,51 ***	0,07	0,54 **	0,18
Siktet to år tidligere	0,37 ***	0,07	0,31 NS	0,19
Siktet tre år tidligere	-0,09 NS	0,08	0,28 NS	0,21
Sosialhjelp foregående år	0,82 ***	0,07	0,82 ***	0,16
Ikke integrert i skole/arbeid foregående år	0,15 ***	0,09	-0,03 NS	0,21
Var (ζ)	2,23 ***	0,15	1,90 ***	0,41
-2LL	67 079		3 427	
AIC	67 135		3 483	

NS ikke signifikant, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Utviklingen i siktelsesrater for ikke-vestlige innvandrere ser ved første blick ut til å øke mer med alderen enn for nordmenn. Men standardavvikene er store, og selv om estimatene for nordmenn og ikke-vestlig innvandrere noen enkeltår ser ut til å være signifikant forskjellige (for eksempel for år

2001) er det ikke tilstrekkelig grunn til å si at utviklingen over tid er systematisk forskjellig. Tilsvarende gjelder for betydningen av kjønn, tidligere siktelse, om foreldre mottok en fengselsdom, sosialhjelp foregående år og integrert i skole eller arbeidsliv foregående år. Det er ut fra dette ikke grunnlag for å si at betydning av disse kjennetegnene er vesentlig forskjellig for nordmenn og ikke-vestlige innvandrere.

Det er derimot noen forskjeller langs noen av de andre variablene. Blant nordmenn har foreldres utdanningsnivå en betydning slik vi har sett tidligere. Derimot er ingen av disse estimatene signifikante for de ikke-vestlige innvandrere. Sosial bakgrunn har dermed større betydning for nordmenn enn for innvandrerne. En mulig grunn til dette er at registreringen av innvandreres utdanningsnivå er for mangelfull slik at reelle forskjeller ikke fanges opp. En annen mulig grunn kan være at deres sosiale status helt overskygges av deres innvandrerbakgrunn.

Det er også en forskjell i betydningen av å motta sosialhjelp. For de ikke-vestlige innvandrere gir sosialhjelp en odds for siktelse som er på 2.3 [$\exp(0.83)$] høyere enn de som ikke mottar sosialhjelp. Tilsvarende for nordmenn er 3.9 [$\exp(1.35)$]. Betydningen av sosialhjelp er altså mindre for ikke-vestlige innvandrere enn for nordmenn. En antakelse er at dette kan ha å gjøre med at å motta sosialhjelp er langt mer utbredt blant ikke-vestlige innvandrere slik at sosialhjelpsmottakerne blant nordmenn er en mer utsatt gruppe enn blant innvandrerne.

Vi så tidligere at å bo i Oslo i seg selv økte sannsynligheten for siktelse. Dette gjelder imidlertid bare for de ikke-vestlige innvandrerne der å bo i Oslo gir en oddsrate for siktelse på 1.7 [$\exp(0.54)$]. For nordmenn er det nå ingen signifikant betydning av å bo i Oslo sammenlignet med resten av landet. Dette henger trolig sammen med bosettingsmønstre innad i Oslo der nordmenn er spredt utover alle bydeler, mens innvandrerne i betydelig grad bor i indre by og i visse drabantbyer. En mulig tolkning av dette er at det har en viss betydning hvor man er bosatt, men at det er på et lavere geografisk nivå enn å bo i en stor by som sådan. Betydningen av å bo i Oslo for ikke-vestlige innvandrere vil i større grad reflektere visse deler av byen (sentrumsnære områder og visse drabantbyer), mens det for gruppen uten innvandrerbakgrunn i større grad også gjenspeiler beste vestkant. Områdeeffekter kan da forventes å virke på et lavere geografisk nivå enn byen som helhet (Raudenbush and Sampson 1999).

Samlet sett kan vi si at det er lite som tyder på at betydningen av aktuelle kjennetegn for sannsynligheten for siktelse er vesentlig forskjellig nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. Men bosted, sosialhjelp og foreldres utdanningsnivå påvirker sannsynligheten for siktelse noe i forskjellig grad i disse to befolkningsgruppene.

5 Diskusjon

Ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert i statistikken over siktede personer i forhold til gruppens størrelse når vi sammenligner med personer uten innvandrerbakgrunn. En slik overrepresentasjon i statistikken har også vært påvist i andre arbeider, og er ikke noe nytt i seg selv (Gundersen m.fl. 2000, Haslund 2004, Thorsen 2004). Dette er også kjent fra våre naboland som det ellers er nærliggende å sammenligne med (Ahlberg 1996, Statistiske Efterretninger 2004, Martens og Holmberg 2005).

Denne analysen omhandler en enkelt fødselskohort født 1977 som var bosatt i Norge i 1992. Disse er i alderen 15-24 år i observasjonsperioden, og alle har dermed i stor grad vokst opp i Norge. Nyere grupper av innvandrere som har ankommet Norge etter 1992 er dermed ikke med i analysen.

Over denne tiårsperioden kan vi telle opp hvor mange forbrytelser den enkelte har blitt siktet for i løpet av hele perioden, og de ikke-vestlige innvandrerne er overrepresentert i alle de gruppene det er skilt mellom her. I dette materialet var det 17 prosent av de med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn og 10 prosent av de uten innvandrerbakgrunn som hadde blitt siktet for minst en forbrytelse i løpet av tiårsperioden. Fem prosent av gjerningspersonene ved forbrytelser var ikke-vestlige innvandrere, og 92 prosent av totale antall registrerte forbrytelser med kjent gjerningsperson var begått av nordmenn. Innvandrenes andel av den totale registrerte kriminaliteten er derimot mer beskjeden som følge av at de utgjør en begrenset gruppe av den totale befolkningen. Som for resten av befolkningen er den store majoriteten hovedsakelig lovlydige.

Når man forsøker å forklare ikke-vestlige innvandreres overrepresentasjon blant siktede, kan man skille mellom faktorer som gjelder spesielt for ikke-vestlige innvandrere og faktorer som gjelder hele befolkningen, men som ikke-vestlige innvandrere er mer eksponert for. Vi skal ikke gjøre en utdypende diskusjon av kriminologiske teorier her, men nøye oss med å slå fast at svært mye generell teori om kriminalitet henger sammen med ulik grad av sosial integrasjon i samfunnet. Dette gjelder både den rent sosiale tilhørigheten og deltakelse i utdanning og arbeidsmarked. De materielle kårerne skaper noen rammer for hvordan man velger å leve, og legger forutsetningene for individuell utfoldelse. Manglende deltakelse, utestenging og manglende ressurstilgang er viktige faktorer i forhold til kriminalitet (Gottfredson og Hirschi 1990, Christie 1982, Laub og Sampson 2003, Sampson og Laub 2004). Dette er også forhold som i empiriske studier viser seg å ha en viss forklaringskraft i forhold til å forklare kriminalitet blant innvandrere (Junger-Tas 2001, Øia 2003, Statistiske Efterretninger 2004, Martens og Holmberg 2005, Øia 2005).

Denne analysen har hatt fokus på hvordan forskjeller i kriminalitetsrater i fødselskohorten 1977 henger sammen med forskjeller i levekår. For det første er det på det rene at de ikke-vestlige innvandrerne i utvalget er mer eksponert for faktorer som er kjent for å ha en sammenheng med høyere kriminalitetsrater. De bor i større grad i Oslo, har lavere utdanning, høyere arbeidsledighet, og vanskeligere økonomisk situasjon enn nordmenn. Kjønn, foreldres utdanningsnivå, egen økonomisk situasjon og integrasjon i skole og arbeidsliv har alle relativt større betydning enn innvandrerbakgrunn som sådan. Det er likevel slik at når vi kontrollerer for disse forholdene, er de ikke-vestlige innvandrerne fremdeles overrepresentert i forhold til resten av befolkningen, men da i langt mindre grad.

Ut fra de foreliggende resultatene skulle det aller meste av forskjellene kunne forklares ut fra allmenne faktorer, men som ikke-vestlige innvandrere er mer eksponert for enn den øvrige befolkningen. Det er fremdeles en overrepresentasjon når vi kontrollerer for slike kjennetegn, men dette kan sees som et uttrykk for at vi ikke har et komplett sett med forklaringsvariable. De forklaringsvariablene som har vært tilgjengelige for denne analysen er begrenset og er forholdsvis grove indikatorer. Man kan alltid argumentere med at hvis man hadde hatt mer detaljert informasjon tilgjengelig, ville man kanskje funnet at effekten av innvandrerbakgrunn ikke var signifikant i det hele tatt. Hvis dette stemmer, ville

man kunne si at forskjellene helt og holdent kan forklares ut fra allmenne faktorer knyttet til levekår. Dette er i så fall i første omgang et empirisk spørsmål som fremtidige undersøkelser kan forsøke å gi svar på. På den annen side er det grunn til å tro at det er en del forhold som gjør at vi kan forvente å finne en overrepresentasjon selv hvis vi hadde hatt et mer omfattende datamateriale å analysere. I praksis får man ikke kontrollert for alle relevante forhold, og visse forhold er en særegen side ved deres innvandrerstatus. Flukt fra hjemlandet og opprivende flyttinger kan forventes å ha betydning for livssituasjon generelt, og i tillegg kan språkvansker medføre ytterligere problemer. En annen årsak kan være opplevelse av å bli diskriminert på sentrale arenaer som arbeidsmarkedet, boligmarkedet og på andre sosiale arenaer grunnet hudfarge eller språk. Slike forhold (og antakeligvis mange flere) kan vanskeliggjøre deres livssituasjon i Norge både praktisk og personlig, og kan dermed også ha betydning i forhold til kriminalitet.

Resultatene av denne analysen antyder at en stor del av ikke-vestlige innvandreres overrepresentasjon blant siktede i aldersperioden 15-24 år må forklares ut fra ulik fordeling av ressurser og muligheter. Et sentralt spørsmål rundt ikke-vestlige innvandreres *registrerte* kriminalitet er knyttet til forskjellsbehandling fra politiets side ved at personer med utenlandsk utseende i større grad blir utsatt for tilfeldig kontroll på gata, såkalt "stopp-og-sjekk". En slik forskjellsbehandling kan for eksempel skyldes kjennskap til (eller oppfatning om) at disse gruppene faktisk begår mer kriminalitet enn andre, og at det dermed er rasjonelt å sjekke disse i større grad (se også Finstad 2000). Dette kan dermed føre til en høyere oppdagelsesrisiko blant personer med utenlandsk utseende (Holmberg og Kyvsgård 2003, Waddington m.fl. 2004). Slike spørsmål kan ikke besvares med dette datamaterialet.

Litteratur

- Agresti, A. (1996): *An introduction to categorical data analysis*. New York: John Wiley.
- Agresti, A., Booth, J. G., Hobert, J. P. og Caffo, B. (2000): "Random-Effects Modeling of Categorical Response Data" *Sociological Methodology* 30(1) s. 27-81.
- Ahlberg, J. (1996): *Invandrares och invandrares barns brottslighet*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Balvig, F. (1981): "Ungdomskriminalitet - med særlig henblik på rettssystemets udvælgelsesmekanismer", *Årsberetning for Kriminalistisk institutt*, Københavns universitet, København.
- Barstad, A. (1997): *Store byer, liten velferd? Om segregasjon og ulikhet i norske byer*. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Blokland, A. (2005): *Crime over the life span. Trajectories of criminal behaviour in deutch offenders*. PhD-thesis in criminology. Leiden: Netherlands Institute for the Study of Crime and Law Enforcement (NSCR).
- Blom, S. (1998): *Levekår blant ikke-vestlige innvandrere i Norge*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Blom, S. (2002): *Innvandrerens bosettingsmønster i Oslo*. Sosiale og økonomiske studier, 107, Oslo: Statistisk sentralbyrå
- Blom, S. (2004): "Labour market integration of refugees in Norway under changing macro-economic conditions" *Journal of International Migration and Integration* 5(1) s. 1-31.
- Christie, N. (1982): *Hvor tett et samfunn?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Clausen, S.-E. (1991): *Domfelte sosialhjelpsmottakere*. NIBR-rapport 1991:20, Oslo: NIBR
- Falck, S. (1993): "Utlendingers kriminalitet: høyere eller lavere enn nordmenns?" *Samfunnsspeilet* 7(2) s. 18-21.
- Farrington, D. P. (2003): "Developmental and life-course criminology: Key theoretical and empirical issues - The 2002 Sutherland award address." *Criminology* 41(2) s. 221-256.
- Farrington, D. P., Jolliffe, D., Hawkins, J. D., Catalano, R. F., Hill, K. G. og Kosterman, R. (2003): "Comparing delinquency careers in court records and self-reports" *Criminology* 41(3) s. 933-958.
- Finstad, L. (2000): *Politiblikket*. Oslo: Pax.
- Fjeldseth, T. (2004): "Utdanning", K. R. Tronstad, (red.), *Innvandring og innvandrere 2004*, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- Fløtten, T., Dahl, E. og Grønningsæter, A. (2001): *Den norske fattigdommen: Hvordan arter den seg, hvor lenge varer den og hva kan vi gjøre med den?* Fafo-notat, 16, Oslo: Fafo
- Friestad, C. og Hansen, I. L. S. (2004): *Levekår blant innsatte*. Oslo: FAFO.
- Goldthorpe, J. H. (2000): *On sociology. Numbers, narratives, and the integration of research and theory*. Oxford: Oxford university press.
- Gundersen, F., Haslund, U., Hustad, A. E. og Stene, R. J. (2000): *Innvandrere og nordmenn som offer og gjerningsmenn*. Rapport, 18/2000, Oslo: Statistisk sentralbyrå
- Gaasø, K. (2005): "Sosialhjelp og innvandrere: Mest hjelp til å etablere seg." *Samfunnsspeilet* 19(1) s. 17-23.
- Haslund, U. (2004): "Kriminalitet - Straffede innvandrere", L. Østby, (red.), *Innvandrere i Norge - Hvem er de, og hvordan går det med dem? Del II Levekår*, Statistisk sentralbyrå, Oslo.
- Hellevik, O. (2003): "Kvantitativ analyse: statistisk raffinering versus mening." *Sosiologisk tidsskrift* 11(1) s. 54-74.
- Gottfredson, M. R. og Hirschi, T. (1990): *A general theory of crime*. Stanford, Calif.: Stanford University Press.
- Holmberg, L. og Kyvsgård, B. (2003): "Are immigrants and their descendants discriminated against in the Danish criminal justice system?" *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 4(2) s. 125-142.
- Høigård, C. (1983): "Kvinnelige lovbrøtere", C. Høigård og A. Snare, (red.), *Kvinnens skyld*, Pax, Oslo, s. 19-78.

- Høigård, C. (1997): "Kriminalitetsbilder og kriminalstatistikk", L. Finstad og C. Høigård, (red.), *Kriminologi*, Pax, Oslo.
- Høigård, C. (2002): *Gategallerier*. Oslo: Pax.
- Hustad, A. E. (2000): "Innvandrere som gjerningspersoner", i: F. Gundersen, U. Haslund, A. E. Hustad og R. J. Stene, (red.), *Innvandrere som offer og gjerningsmenn*, Rapporter 2000/18, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger, s. 33-38.
- Junger-Tas, J. (2001): "Ethnic minorities, social integration and crime." *European journal on criminal policy and research* 9(1) s. 5-29.
- Kyvsgaard, B. (1998): *Den kriminelle karriere*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Larsen, G. (2000): "Er svarte unggutter en trussel?" *Vardøger* (25) s. 51-63.
- Laub, J. H. og Sampson, R. J. (2003): *Shared beginnings, divergent lives: delinquent boys to age 70*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Lie, E. M. (2001): "Innvandrere og kriminalitet", *Årsrapport for Institutt for kriminologi*, Universitetet i Oslo.
- Martens, P. L. og Holmberg, S. (2005): *Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet*. Rapport 2005:17, Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ).
- Nilsson, A. (2002): *Fånge i marginalen: oppvåxtvilkor, levnadsförhållanden och återfall i brott bland fångar*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Olaussen, L. P. (1996): *Kriminalstatistikk som målestokk for kriminalitetsutviklingen*. Oslo: Institutt for kriminologi, Universitetet i Oslo.
- Pedersen, W. (2000): "Crime and punishment in Norwegian mid-adolescents: a normal population study." *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 1(1) s. 87-104.
- Pettersen, S. V. (2003): *Bosettingsmønster og segregasjon i storbyregionene: ikke-vestlige innvandrere og grupper med høy og lav utdanning*. *Utredninger til Storbymeldingen, del 1*. Notater Oslo: Statistisk sentralbyrå, Avdeling for personstatistikk/Seksjon for demografi og levekårsforskning.
- Prieur, A. (1999): "Respekt og samhold - Unge innvanderere, kriminalitet og maskulinitet", A. Jensen, (red.), *Oppvekst i barnets århundre*, Ad Notam Gyldendal, Oslo.
- Raaum, O. (2003): "Familiebakgrunn, oppvekstmiljø og utdanningskarrierer", M. Raabe, (red.), *Utdanning 2003*, Vol. 60, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- Raudenbush, S. W. og R. J. Sampson. 1999. "Ecometrics: Toward a Science of Assessing Ecological Settings, With Application to the Systematic Social Observation of Neighborhoods." *Sociological Methodology* 29:1-42.
- Sampson, R. J. og Laub, J. (2004): "A general age-graded theory of crime: Lessons learned and the future of life-course criminology", D. P. Farrington, (red.), *Advances in criminological theory: Testing integrated developmental/ life course theories of offending*, Vol. 13.
- Skarðhamar, T. (2003): "Inmates' Social Background and Living Conditions." *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 4(1) s. 39.
- Skarðhamar, T. (2005): *Lovbruddskarrierer og levekår: en analyse av fødselskullet 1977*. Rapport, 2005/9, Oslo: Statistisk sentralbyrå
- Skrondal, A. og Rabe-Hesketh, S. (2004): *Generalized latent variable modeling. Multilevel, longitudinal, and structural equation models*. Boca Raton: Chapman & Hall/CRC.
- Statistiske Efterretninger (2004), *Kriminalitet og national oprindelse 2002*, Sociale forhold, sundhed og retsvæsen, København: Danmarks statistikk
- Stene, R. J. (2000): "Rettslige avgjørelser", i: F. Gundersen, U. Haslund, A. E. Hustad og R. J. Stene, (red.), *Innvandrere som offer og gjerningsmenn*, Rapporter 2000/18, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger, s. 33-38.
- Stene, R. J. (2003a): *Barn og unge inn i rettssystemet: kriminalitet blant barn og unge, del 1*. Notat, Oslo: Statistisk sentralbyrå
- Stene, R. J. (2003b): "Narkotika, kontroll og bruk: siktede for narkotikalovbrudd, 1992-2001." *Samfunnsspeilet* 17(1) s. 13-18.
- Stene, R. J. (2003c): "Vold og trusler i 20 år: levekårsundersøkelsene 1983-2001." *Samfunnsspeilet* 17(1) s. 2-7.

- Støren, L. A. (2005): "Ungdom med innvandrerbakgrunn i norsk utdanning - ser vi en fremtidig suksesshistorie?" M. Raabe, (red.), *Utdanning 2005 - deltakelse og kompetanse*, Vol. 74, Statistisk sentralbyrå, Oslo - Kongsvinger, pp. 70-97.
- Thorsen, L.: (2004): *For mye av ingenting. straffedes levekår og sosiale bakgrunn*. Hovedfagsoppgave. Universitetet i Oslo.
- Tronstad, K., red.: (2005), *Innvandring og innvandrere 2004*. Vol. 66. Statistiske analyser. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Waddington, P. A. J., Stenson, K. og Don, D. (2004): "In proportion. Race, and police stop and search." *British Journal of Criminology* 44(6) s. 889-914.
- Øia, T. (2003): *Innvandrerungdom: kultur, identitet og marginalisering*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Øia, T. (2005): *Innvandrerungdom - integrasjon og marginalisering*. Rapport nr. 20/05, Oslo: NOVA.
- Østby, L. (2004a): *Innvandrere i Norge - hvem er de, og hvordan går det med dem? Del I Demografi*. Notat, 65, Oslo: Statistisk sentralbyrå
- Østby, L. (2004b): *Innvandrere i Norge - hvem er de, og hvordan går det med dem? Del II Levekår*. Notat, 66, Oslo: Statistisk sentralbyrå
- Åberg, R. (2003): "Unemployment, Persistency, Over Education and the Employment Chances of the Less Educated." *European Sociological Review* 19(2) s.

Tabeller

Tabell A1. Tallgrunnlag for figur 2.1 og figur 3.1-3.4. Nordmenn/vestlige innvandrere og ikke-vestlige innvandrere og resten av befolkningen. Kohort født 1977. Prosent.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Antall bosatte											
I alt	51 842	51 764	51 702	51 660	51 609	51 539	51 405	51 234	51 061	50 748	50 748
Nordmenn/vestlige innvandrere	50 290	50 244	50 213	50 183	50 147	50 080	49 951	49 783	49 615	49 314	49 314
Ikke-vestlige	1 552	1 520	1 489	1 477	1 462	1 459	1 454	1 451	1 446	1 434	1 434
Siktede for forbrytelser. Prosent											
I alt	0,8	1,0	1,6	1,9	2,1	2,2	2,2	2,2	2,1	2,3	
Nordmenn/vestlige innvandrere	0,8	1,0	1,6	1,9	2,0	2,1	2,2	2,1	2,0	2,2	
Ikke-vestlige	1,2	1,8	2,8	3,7	4,1	3,3	4,5	5,4	5,0	6,1	
Yrkestilknyttede. Prosent.											
I alt			1	4	17	33	45	51	57	62	67
Nordmenn/vestlige innvandrere			1	4	17	33	45	51	57	62	67
Ikke-vestlige innvandrere			1	3	13	26	41	50	55	58	58
Ikke yrkestilknyttede. Prosent.											
I alt			85	65	42	29	19	16	15	15	15
Nordmenn/vestlige innvandrere			85	65	42	28	19	16	15	14	14
Ikke-vestlige innvandrere			89	77	60	42	30	25	24	23	24
Registrert helt ledige arbeidssøkere per 31.08. Prosent.											
I alt				3	6	6	4	4	5		
Nordmenn/vestlige innvandrere				3	6	6	4	4	5		
Ikke-vestlige innvandrere				5	10	10	7	8	10		
Mottakere av sosialhjelp minst en gang. Prosent.											
I alt				5	9	10	8	7	7	6	6
Nordmenn/vestlige innvandrere				5	9	9	8	7	7	6	6
Ikke-vestlige innvandrere				16	25	25	20	15	13	12	11

Merknad: På tidspunkt for uttrekket fra FD-Trygd var ikke opplysninger for demografi oppdatert for hele perioden. Døde og emigrerte for 2001 er derfor ukjent, og 2002-tallene er satt lik tallene for 2001.

De sist utgitte publikasjonene i serien Notater

- 2006/6 P.E. Tønjum: Teknisk dokumentasjon av FAME-rutiner for indikatorberegningene i utenriksregnskapet (UR). 46s.
- 2006/7 L. Andreassen og G.H Bjertnæs: Tallfesting av faktoretterspørsel i MSG6. 31s.
- 2006/8 T. Nygård Evensen: Oljenæringen - dokumentasjon av kilder, beregninger mv. (SKA-prosjekt). Rapport fra prosjektgruppen. 68s.
- 2006/9 M. Aasgaard Walle, S. Mæland, A.B. Dahle, T. Meggison og L. Høgseth: Oljenæringen - dokumentasjon av kilder, beregninger mv. (SKA-prosjekt). Vedlegg til prosjektrapport. 53s.
- 2006/10 O. Villund: Klassifisering ved hjelp av tekst - noen resultater fra yrkeskodningen i Arbeidskraftundersøkelsen. 31s.
- 2006/11 E.C. Rauan og R. Nyggård Johnsen: Forventningsindikator - Konsumprisene. November 2005 - mai 2006. 18s.
- 2006/12 S. Lien og Ø. Sivertstøl: Veier ut av langtidsmottak av sosialhjelp. 47s.
- 2006/13 M. Hansen-Møllerud, A. Kalvøy, G. M. Pilskog og A-H. Sølverud: Informasjonssamfunnet 2005. 49s.
- 2006/14 K.A. Kjesbu: Dokumentasjon av tidsseriebase for FoU-data. 47s.
- 2006/15 B.O. Lagerstrøm og M. Høstmark: Kultur- og mediebruksundersøkelsen 2004. Dokumentasjonsrapport. 55s.
- 2006/16 H. Skullerud: Metanutslipp fra norske avfallsfyllinger. Reviderte beregninger av deponert avfall 1945 - 2004*. 15s.
- 2006/17 S.K. Boateng og S. Ferstad: Dokumentasjonsnotat for FylkesKOSTRA videregående opplæring. Publisering av 2004-tallene. 312.s
- 2006/18 K.I. Bøe, S. Lien og Ø. Sivertstøl: Fd-Trygd. Dokumentasjonsrapport. Demografi revidert. 1992-2003. 130s.
- 2006/19 A. Holmøy og B.O. Lagerstrøm: Interkommunalt legevaktsamarbeid - en forundersøkelse. 19s.
- 2006/20 H. Tønseth: Årsrapport for kontaktutvalget for helse- og sosialstatistikk. 19s.
- 2006/21 D. Gronna og S. Todsens: Nasjonalregnskap: Beregning av olje- og gassnæringene. 31s.
- 2006/22 D. Gronna, S. Todsens og K. Erlandsen Kolshus: Beregning av olje- og gassnæringene i KNR. 24s.
- 2006/23 T. Tveiekrem Sæter og I. T. Holmen: Prisindeks for bilutleie. 31s.
- 2006/24 Ø. Linnestad og G.M. Molseth: Forprosjekt "Godstransport på kysten". 66s.
- 2006/25 K. Loe Hansen: Indikatorer på kjemikalieområdet- Risiko for skade på helse og miljø grunnet bruk av kjemiske stoffer. 46s.
- 2006/26 A. Akselsen, S. Lien og Ø. Sivertstøl: FD-Trygd. Variabelliste. 58s.
- 2006/27 J. Heldal og A. Rusti: Om samordning av utvalg vedbruk av PRN-tall. 29s.
- 2006/28 C. Nordseth og Ø. Sivertstøl: FD - Trygd. Dokumentasjonsrapport. Fødsels- og sykepenges, 1992-2003. 134s.
- 2006/29 A. Linderud: Verdipapirstatistikk. Dokumentasjonsnotat. 54s.
- 2006/30 V.V. Holst Bloch, H. Høye, M. Steinnes og J.K Undelstveit: Kartbasert rapportering i KOSTRA - en mulighetsstudie. 50s.
- 2006/31 E. Høydal: Monitor for sekundærflytting. En deskriptiv analyse av sekundærflyttinger blant flyktninger bosatt i Norge i 1995-2004. 67s.